

A távoltartott tömeg

A kivándorolt magyarok politikai preferenciái, társadalmi attitűdjei és a hiányzó szavazatok a 2022-es országgyűlési választásokon

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	2
1. Bevezetés	5
2. Módszertani ismertető: közösségi média alapú adatfelvétel	8
3. Mandátumbecslés: az átbillenthető körzetek és a hiányzó politikai akarat	10
4. Választási részvétel és pártpreferencia a külföldi magyarok körében	15
5. Kritikusabb kormányértékelések és befogadóbb társadalmi attitűdök a külföldi magyarok körében.....	20
6. Nyugatorientált és integrációpárti külföldön élő magyarok	24
7. A külföldi lét becsült hatásai és a hazaköltözést motiváló tényezők.....	32
8. Konklúzió	40

Vezetői összefoglaló

Az ellenzéki összefogás és a kormánypárt támogatottsága a legtöbb közvélemény-kutatás szerint fej-fej mellett halad, konszenzusos vélemény szerint a választás a billegő körzetekben fog eldőlni, pár ezer, vagy akár csak pár száz szavazattal. Ez a kiélezett helyzet a korábbiakhoz képest is felértékelheti a többszázezres kivándorolt magyarság szavazatainak jelentőségét.

A Magyar Demokrácia Alap és az Action for Democracy megbízásából készült tanulmányban egy külföldi és egy hazai mintán elvégzett online, közösségi média alapú közvélemény-kutatás segítségével összehasonlítjuk a kivándorolt és az itthon élő magyarság politikai, társadalmi attitűdjeit és értékrendjét, illetve pártpreferenciáját. A felmérés alapján megbecsüljük, hogy a kivándorolt magyarok mennyire befolyásolhatják a parlamenti választások végeredményét most - és mennyire befolyásolhatnák akkor, ha online vagy levélben is szavazhatnának, vagy ha jóval több külföldi városban lenne szavazóhelyiség a 2022-es választáson. Ezekre a megoldásokra számos nemzetközi példa létezik, sőt, a levélszavazásra hazai is: a Kárpát-medencében élő, magyar lakcímmel nem rendelkező állampolgárok szavazhatnak így.

A kivándorolt - elsősorban Nyugat-Európában élő - magyarok lélekszámát a legtöbb becslés fél milliós nagyságrendűnek írja le. Mi valamelyest konzervatívabb módon 415 ezer választópolgárral számolunk egy, a teljes tanulmány harmadik fejezetében kifejtett Facebook penetrációs adatokra épülő becslési módszer segítségével. A felmérésünk szerint ez a választói csoport minden tekintetben jóval kritikusabb a kormánnyal szemben, mint a belföldi magyarok: legyen szó akár az értékrendjükről, világnézetükről, a kormányzat teljesítményének értékeléséről különböző szakpolitikai területeken, vagy a pártpreferenciájukról. Míg a belföldi magyarok körében kiegyenlítették az erőviszonyok (33 százalékuk ellenzéki, 30 százalékuk kormánypárti a teljes mintában), addig a kivándoroltak között mindössze 12 százalék a Fidesz-KDNP támogatottsága, és 43 százalék a közös ellenzéki listáé. Míg a külföldön élők 10-es skálán minden egyes szakpolitikai témában 4-es alá értékelték a kormány teljesítményét, a legtöbb területen még 3-asnál is alacsonyabb volt az átlagpontjuk, addig a belföldön élők esetében az értékek lényegesen magasabbak voltak. A felmérésünk megerősítette a korábbi kutatások eredményét, miszerint a családtámogatás a kormány sikerágazata, és az egészségügy, oktatás, szegénység témakörei azok, ahol a legtöbben elégedetlenek a Fidesz-kormánnyal. A külföldön élő magyarok átlagosan kevésbé előítéletesek a kisebbségekkel szemben, mint itthon élő honfitársaik, és a bal-jobb skálán is inkább balra helyezik el magukat, mint az

„otthoniak”. Az EU-ban és a nemzetközi intézményekben valamivel jobban, a hazaiakban jóval kevésbé bíznak, mint a Magyarországon élők. Általános különbség továbbá, hogy az államtól egy aktívabb szerepvállalást várnak el, különösen az állam progresszív, egyenlősítő funkcióinak (mint pl. progresszív jövedelem-újraelosztás, a szociális szféra megerősítése stb.) tekintetében.

Egy ilyen karakteres szavazói magatartással rendelkező csoport a választások végeredményét is jelentősen befolyásolhatja - feltéve, ha nagy számban el tud menni voksolni. 2018-ban 55 ezren szavaztak külképviselleteken, és ez a szám ugyan emelkedhet 2022-re, de alighanem így is százezer alatt fog maradni (becslésünk szerint körülbelül 80 ezer várható), ami a kivándorolt magyarság becsült létszámának kevesebb, mint a negyede - miközben a belföldi magyaroknak alighanem közel háromnegyede is részt fog venni a választásokon. Pedig a felmérésünk szerint a külföldön élőknek is lenne igényük arra, hogy szavazzanak: ha egy óránál kevesebb utazással elérhető lenne számukra a szavazóhelyiség, akkor 55 százalékuk, ha pedig online is leadhatnák voksukat, akkor 70 százalékuk mondta, hogy biztosan elmenne szavazni. Noha a jelenlegi szabályozás által biztosított lehetőségek miatt a többségüknek egy óránál jóval többet kell utaznia, végig számoltuk, hogy milyen következménye lenne annak, ha könnyebben vehetnének részt a választásokon. Online szavazás esetén nem 80 ezren, hanem 230 ezren vennének részt a parlamenti választáson (ez a szám a hazautazni nem szándékozók 70 százaléka), a 150 ezres többlet nagy része pedig az ellenzéki szavazatszámnál jelentkezne: ebben az esetben az ellenzék mintegy 75 ezerrel több addicionális voksra számíthatna, mint a Fidesz. Ez a választókerületenként 700-800 extra ellenzéki szavazat pedig a 21 Kutatóközpont mandátumkalkulátora szerint akár 9-14 körzet sorsát is befolyásolhatná egy szoros verseny esetén - márpedig most ilyen verseny várható. Természetesen ezen körzetek egy részét megnyerheti az ellenzék a mostani szabályozás mellett is, hiszen jelenleg is várható annyi kivándorolt magyar részvétele, hogy néhány körzetet átbillentsen. Ezzel együtt - még a konzervatív becslésünk szerint is - egészen más nagyságrendekről beszélhetnénk, ha nem lenne erősen megnehezítve többszázezer magyar szavazóhelyiséghez való hozzáférése.

A szabályozás ugyan jogi kérdés is - a kormány főként adminisztratív-technikai ügynek láttatja ezt -, ám legalább ennyire múlik a politikai akaraton. A kalkulációnk alátámasztja, hogy elsősorban nem jogi, hanem politikai akadály van annak, hogy a kivándorolt magyarok részvételi lehetősége jelenleg nehezített. Hasonlóképpen, amikor a kormány 2012-ben - a nemzetközi gyakorlattal szintén szembe menve - a kötelező regisztrációt akarta bevezetni az országgyűlési választásokon, akkor is technikai érvek mögé rejtette az e mögött meghúzódó politikai szándékot.

Mindezekon felül tanulmányunk kiterjed a magyar választók külpolitikai attitűdjeire is. A belföldön és külföldön élő válaszadók véleménye is megoszlott abban, hogy az EU-nak több, vagy kevesebb hatáskörrel kellene rendelkeznie: leginkább az egészségügy, a jóléti intézkedések és a klímapolitikai területén várják azt a válaszadók, hogy az EU-nak több jogosultsága legyen, de ez „csak” az itthon élők 50, a külföldön élők 60-70 százalékára igaz. A honvédelem, az adózás és a bevándorlás kérdésében belföldön már nem volt relatív többsége sem az integráció mélyítésére való igénynek. Az identitást illetően is a kivándoroltak bizonyultak Európa-pártibbnak: 43 százalékuk tartotta magát inkább vagy kizárólag magyarnak, szemben az itthon élők 55 százalékával. Mindkét csoport bő egyharmada a magyar és az európai identitás együttes meglétével jellemezte önmagát, az európai identitás elsőbbsége még a külföldön élők körében is viszonylag ritka volt. Ami Magyarország szövetségi rendszerének megítélését illeti, mind a hazai lakosság, mind a kivándoroltak az elmúlt évek tendenciái alapján Németországot, Lengyelországot és Oroszországot látják hazánk azon szövetségeseinek, akikkel legintenzívebb kapcsolatokat ápol a jelenlegi kormányzat. Érdekes különbség továbbá, hogy az itthon élő választókhöz képest a kivándorolt magyarok nagyobb arányban említették Oroszországot, amely összefüggésben állhat azzal, hogy a túlnyomórészt kormánykritikus külföldön élő választóknak az ingerküszöbét inkább átlépte az Orbán-Putyin közeledés az utóbbi évek során.

Végezetül, tanulmányunkban igyekeztünk megbecsülni a hazaköltözési hajlandóság és a politikai és gazdasági folyamatok közötti kapcsolat mértékét. Mindezt egy úgynevezett conjoint-elemzésen keresztül tettük, amelyben felvázoltunk a válaszadóknak egy 5 éves jövőképet Magyarországra nézve. Ebben a jövőképben véletlenszerűen variáltunk három elemet: Magyarország kilép-e az Európai Unióból, lesz-e kormányváltás, illetve történik-e radikális bérszínvonal-felzárkózás Nyugat-Európához viszonyítva. A kísérlet eredményeiből egyértelműen kirajzolódik, hogy az átlagos hazaköltözési hajlandóság összességében nézve csekély, és a gazdasági ösztönzők erősebben mozgatják, mint a politikaiak. Ezzel együtt a kérdőíves válaszok alapján az esetleges kilépés az EU-ból jelentősen csökkentené, a kormányváltás pedig jelentősen növelné a választók átlagos hazaköltözési hajlandóságát. A hatások relatív mértéke azonban jelentősen különbözik a pártpreferencia és a választók korcsoportjának függvényében. Míg egy kormányváltás természetesen csábító erővel hatna ellenzéki szavazókra és visszatartó erővel hatna a kormánypártiakra, úgy egy radikális béremelkedés elsősorban a fiatalabb korosztályok fantáziáját mozgatná meg az esetleges hazaköltözésüket illetően.

1. Bevezetés¹

Az áprilisi országgyűlési választás közeledtével, ahogy a korábbi választások előtt is, többször felmerült a kivándorolt magyarok választójogának, pontosabban annak gyakorlási kereteinek kérdése, illetve ezen szavazatok becsült hatása a választás kimenetére. Az ellenzéki összefogás és a kormánypárt támogatottsága a legtöbb közvélemény-kutatás szerint szoros versenyt valószínűsít, így a kritikus, billegő körzetekben a kivándorolt magyarok szavazatainak döntő jelentősége lehet. Mindezek fényében a Magyar Demokrácia Alap és az Action for Democracy megbízásából készült kutatásunkat két fő cél vezérelte. Egyfelől egy külföldi és egy hazai mintán elvégzett nagy elemszámú közvélemény kutatás segítségével összehasonlítjuk a kivándorolt és az itthon élő magyarság különböző politikai, és társadalmi attitűdjeit és értékrendjét, amelyek szoros összefüggésben állnak a pártválasztással, s ezáltal végső soron a kivándorolt magyar közösség politikai jelentőségével. Másfelől megbecsüljük, hogy a kivándorolt magyarok mennyire tudják befolyásolni a parlamenti választás eredményét most - és mennyire tudnák akkor, ha online vagy levélben is voksolhatnának, vagy pedig egyszerűen jóval több külföldi városban lenne szavazóhelyiség.

A kivándorolt magyarok alatt azokat a magyar állampolgárokat értjük, akik egykor Magyarországon tartózkodtak, viszont különböző okok miatt a kivándorlás mellett döntöttek, és jelenleg életvitelszerűen külföldön élnek. A kivándorolt magyarok túlnyomó része az Európai Unió tagállamaiban, és azon belül is Nyugat-Európában él, míg kisebb része az unión kívül, például Amerikában, Kanadában, vagy Izraelben. A KSH 2016-os mikrocenzusának adatai alapján - az adatfelvétel idején - több, mint 300 ezer választókorú magyar állampolgár tartózkodott életvitelszerűen külföldön, ám ez a szám a mostani [becslések](#) szerint az utóbbi években nőtt.

A magyar választási törvények az Európai Unióban egyedülálló módon kétféle választójogú magyar állampolgárt különböztetnek meg: azokat az állampolgárokat, akik rendelkeznek és akik nem rendelkeznek Magyarországon bejelentett lakóhellyel. A [2011. évi CCIII. törvény](#) 12. cikk (1) és (3) bekezdése alapján a magyar lakhelyű állampolgárok egyéni jelöltekre és pártlistára is egyaránt jogosultak szavazni, míg a magyar lakhellyel nem rendelkező, elsősorban a Kárpát-medencében élő külhoni magyarok csak az utóbbira. Ezen felül a Magyarországon bejelentett lakcímmel rendelkező, de a külföldön élő magyarok részvétele akadályozott, mivel

---

¹ Szeretnénk köszönetet mondani a szöveghez fűzött megjegyzéseikért Kovarek Dánielnek, Szőke Emíliának és Torzsa Gabriellának.

csak személyesen szavazhatnak konzulátusokon. Velük szemben azonban a nem magyar lakóhellyel rendelkező állampolgárok egyszerűbb módon, postai úton adhatják le szavazatukat, mely megkönnyíti a választásokon való részvételüket.

Magyarországon kívül [114 ország ad szavazati jogot](#) külföldön élő állampolgárai számára valamilyen formában, ám ezen országok mintegy egyharmada részben korlátozza állampolgárai számára, hogy külföldről szavazzanak. Ilyen korlátozás például a szavazati jog limitálása a személy külföldi tevékenysége szerint, vagy a külföldi tartózkodás időtartama szerint. Ezen felül, a különböző országok más-más módon engedélyezik a hazájukban megtartott választásokon való részvételt azon állampolgáraik számára, akik a voksolás idején külföldön tartózkodnak, illetve élnek. Míg Magyarország csak a személyes szavazást engedélyezi a magyar lakhelyű, de külföldön tartózkodó állampolgároknak Lengyelországhoz, Romániához és Szerbiához hasonlóan, addig más államokban a postai szavazás (Kanada, Norvégia, Svájc), illetve a meghatalmazotton (Franciaország, Nagy Britannia, Svédország) és a faxon keresztüli szavazás (Új-Zéland, Ausztrália) is [elterjedt](#). Emellett Észtország 2005 óta engedélyezi az úgynevezett e-szavazást is: az elektronikus szavazórendszer így megkönnyítette és ezáltal [megsokszorozta](#) a külhoni észtek szavazati arányát. Az internetes szavazás tehát erősítheti a demokráciát a máskülönben passzív szavazók részvételi arányának növelésével, hiszen elmozdítja az egyik legjelentősebb gátat, a hosszú és adott esetben drága utazás kellemetlenségét. Az internetes szavazás lehetősége a magyar ellenzéki előválasztáson is [fontos szerepet játszott](#). Ennek ellenére, a 2022-es választásokon az internetes szavazás nem lesz opció, így a külföldön tartózkodó vagy élő magyar lakhellyel rendelkező állampolgároknak akár a lakhelyüktől több száz kilométerre lehet szükséges elutaznia április 3-án, ha élni kívánnak választójogukkal. Noha a közelmúltban napvilágot láttak olyan [civil kezdeményezések](#), amelyek megkönnyítenék a szavazóhelyekre való eljutást, ezek aligha tudják rendszerszinten biztosítani a tömeges részvételt a választásokon.

A kivándorolt magyarok főképp az anyaországhoz közel eső, de gazdaságilag prosperálóbb országokba költöztek. A KSH adatai szerint, a korábban is említett körülbelül 300 ezer fő több, mint 90%-a egy másik Európai Unió (illetve EGT) tagállamban telepedett le, azon belül a legvonzóbb célországok [Németország \(31%\), az Egyesült Királyság \(26%\) és Ausztria \(14%\)](#) a magyarok számára. Szintén a KSH adataiból tudjuk, hogy mind a korcsoport- mind a végzettség-eloszlás tekintetében a kivándorolt magyarság demográfiai összetétele jelentősen különbözik a hazai lakosságétól. A különbségek közül kiemelendő a fiatalok (18-29 évesek) és a magasan képzettek (diplomások) a hazai súlyuknál lényegesen magasabb aránya: míg az itthon élő választókorú lakosságnak 17%-a esik a 18-29 éves korcsoportba és 23%-a a

diplomások körébe, addig a kivándorolt magyarok körében 33%, illetve 30% ennek a két demográfiai csoportnak az aránya.

Bár a kivándorolt magyarok célországok közötti aránya nem változott 2016 óta, létszámuk nagy mértékben növekedett a KSH [2016-os mikrocenzusa](#)² által közölt adatahoz képest. Egyrészt maga a KSH is kihangsúlyozta, hogy akkori becslése a kivándorolt magyarok lélekszámára inkább alsó korlátnak tekinthető, hiszen ebben a számban nem szerepelnek az otthoni rokonnal nem rendelkezők, illetve az otthoni egészségügyi rendszerben regisztráltan bent maradóak (de közben külföldön élők). Másrészt, a nemzetközi kutatások is ennél jóval nagyobb létszámú kivándorolt magyarral számoltak: az Európai Statisztikai Rendszer 2017 elején (EU-n belül) 416 ezerre, míg ugyanezen év júniusában az ENSZ 637 ezerre becsülte a Magyarországon született, de nem ott élő magyar állampolgárok számát (a világon). Ezen növekvő trendet a 2017-esnél későbbi [statisztikák](#) is megerősítik.

A különböző becslések közül *a választópolgárok létszámára* mi a 415 ezres számot tartjuk a legrealisabbnak, konzervatív módon ezt a becslést fogjuk kiindulópontként használni³. Ez a becslés az egyes korosztályokban meglévő Facebook-felhasználók számából indul ki a hazai (ismert) lakosságszámhoz viszonyítva, és azt feltételezi, hogy egy adott korcsoporton belül hasonló a Facebook penetrációja (Facebook-felhasználók aránya) külföldön, mint belföldön. A Kárpát-medencén kívül élő, magyar állampolgársággal rendelkező tömeg tehát Magyarország egy átlagosnál valamennyivel népesebb megyéjének, mint pl. Fejér megye teljes lakosságának felel meg. Azonban ennek a tömegnek a pontos pártpreferenciáiról, főbb politikai és közéleti attitűdjeiről és arról, hogy ezek mennyiben különböznek az itthoni magyarok véleményétől keveset tudunk. Jelen tanulmányunk ezekre a kérdésekre ad választ, valamint a kivándorolt magyarok a 2022-es választásokra gyakorolt hatását igyekszik számszerűsíteni.

---

² Ún. kis népszámlálás, az adatfelvétel nem teljes körű, a háztartásoknak mindössze 10 százalékára terjed ki, és az azokban lakó személyeket érinti.

³ Megjegyzendő, hogy facebook alapú becslésünk konzervatívnak mondható más, a közelmúltban végzett [becslésekhez](#) képest, noha ezek a becslések a még nem választókorú lakosságot is tartalmazzák.

2. Módszertani ismertető: közösségi média alapú adatfelvétel

A diaszpórában, azaz az anyaország határain túl élő közösségek körében végzett közvélemény-kutatásokra számos kísérlet készült a közelmúltban, melyek közül, a teljesség igénye nélkül az [Európában élő afrikai származású közösségekre](#), a [külföldön élő német állampolgárokra](#), illetve a [külföldön élő amerikaikra](#) vonatkozó nagyobb szabású projektek emelendők ki. A diaszpóra-kutatások két fő lehetséges megközelítésre épülnek az adatfelvétel tekintetében. Az egyik ilyen módszer az úgynevezett aggregációs központokra („centers of aggregation”) épülő [megközelítés](#), amelynek keretében az adatfelvétel helyszínei az olyan központok - pl. kulturális intézmények, közlekedési csomópontok, vallási helyszínek stb. - ahol a közösség tagjai nagyarányban és rendszeresen megjelennek. E megközelítés mellett szólnak a személyes adatfelvétel jól ismert előnyei, mint például a hosszú kérdőívek lehetősége, magas válaszadási hajlandóság, és a digitális kommunikációs csatornáktól elzártabb demográfiai csoportok (pl. alacsonyabb iskolai végzettségűek) elérésének a lehetősége. Komoly hátránya viszont, hogy az országos reprezentatív kutatásoktól - ahol a megfelelő mintavétel esetén a kisebb csoport véleménye tükrözi a teljes népesség véleményét - eltérően itt nehezen biztosítható a véletlenszerűség elve, mivel a még valóban gyakran frekvenciált helyszíneken is a közösség egyes tagjai nagyobb eséllyel jelennek meg, mint a diaszpórának a közösségtől nagyobb távolságot tartó tagjai. Egy másik komoly hátrány, ami a jelen kutatás esetében döntőnek bizonyult a kutatási módszer kiválasztásakor, a megvalósíthatósági akadályok listája. Míg külföldi aggregációs központokhoz elengedhetetlen a helyi jelenlét több tucat országban és ideális esetben több száz városban, addig itthoni helyszíneken (pl. repülőterek, pályaudvarok) a közösség csak egy szűk hányada elérhető egy adott időintervallumban.

Ebből a megfontolásból kifolyólag a másik népszerű megközelítés⁴, az internetes kérdőíves lekérdezés (CAWI=Computer Assisted Web Interview) mellett döntöttünk. Az internetes elérést a diaszpóra-kutatásban gyakran alkalmazott hólabda módszer helyett⁵ közösségi média felületeken (elsősorban Facebookon, kisebb részt Instagramon) biztosítottuk. Az internetes kérdőív linkjét két csatornán keresztül juttattuk el a potenciális válaszadókhöz. Egyrészt feliratkoztunk különböző országok

---

⁴ Egy hasonló megközelítést a lengyel diaszpóra kutatására Potzsche és Braun (2017) tanulmánya alkalmazta. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0894439316666262>

⁵ A hólabda módszer a kutatás kivitelezőinek ismeretségi köréből kiindulva, az ismerősök ismerősein keresztül ér el szélesebb csoportokat. A módszer legfőbb hátránya, hogy az eredeti ismeretségi kör demográfiai összetétele nagyban meghatározza az egész elérhető minta demográfiai összetételét, mivel az ismeretségi hálókat nagyrészt hasonló társadalmi csoportok alkotják, különösen a társadalmi státusz és az életkor vonatkozásában.

és külföldi városok Facebook-csoportjaiba (összesen körülbelül 200 csoportba), ahol napi rendszerességgel megosztottuk a kérdőívhez tartozó elérési linket a csoporttagok számára. Másrészt fizetett Facebook-hirdetéseken keresztül juttattuk el a linket olyan alanyokhoz is, akik a csoportokon belül vagy egyáltalán nincsenek jelen, vagy csak korlátozott aktivitást mutatnak azokban.

Az internetes elérés természetesen önmagában nem garantálja a reprezentativitást a kivándorolt magyarság demográfiai összetételére. A reprezentativitás irányába tett fontos lépés volt azonban a fizetett Facebook-hirdetések célzása olyan demográfiai csoportokra - fiatalok, alacsonyan képzettek, és egyes alulreprezentált országokban élők⁶ - akik csupán a Facebook csoportokon keresztül történő önszelekcióból kifolyólag alulreprezentáltak lettek volna a mintában. A Facebook-hirdetések által lehetővé tett korrekció sem biztosította azonban maradéktalanul, hogy minden demográfiai csoport az alapsokaságnak megfelelő arányban szerepeljen a végső mintában, ezért ezeket az eltéréseket súlyozással korrigáltuk. A KSH 2016-os mikrocenzusa viszonylag pontos adatokkal szolgált a külhoni magyarság demográfiai összetételére korcsoport, nem, végzettség, magyarországi régió az utolsó lakcím alapján, és jelenlegi tartózkodási országcsoportokra nézve. A KSH mikrocenzusának⁷ adatai alapján végzett súlyozási korrekció ily módon biztosította, hogy a végső minta az említett demográfiai változók tekintetében reprezentatív legyen.

Ahhoz, hogy a kivándorolt magyarságra tett megállapításokat kontextusba tudjuk helyezni, a közösségi média alapú megközelítést egy kiegészítő kérdőívben keresztül replikáltuk a hazai lakosságra is. Ebben a körben már kizárólag fizetett Facebook-hirdetéseken keresztül terjesztettük az online kérdőívhez tartozó linket. A hazai közvélemény-kutatók által használt sztenderd demográfiai változókra - nem, korcsoport, végzettség, településtípus, régió - kvótákat alkalmaztunk a KSH legfrissebb demográfiai adatai alapján⁸, az eltéréseket pedig a külföldi kérdőívhez hasonlóan súlyozással korrigáltuk. A demográfiai súlyokon túlmutatóan az itthoni mintában korrigáltunk a Facebook-használat gyakoriságára és a politikai érdeklődésre egyéb, személyes megkereséssel történt reprezentatív közvélemény-kutatási adatbázisok eredményeinek alapján. Végeredményben tehát a hazai minta is reprezentatív a magyar választókorú lakosságra azzal a megköttéssel, hogy a politikai érdeklődésen és a Facebook-használton túlmutató esetleges online

---

⁶ A Facebook csoportokon keresztüli terjesztés fontos akadályának bizonyult az egyes országokban megtalálható Facebook csoportok száma, illetve azok taglétszáma közötti asszimetria.

⁷ A KSH 2016-os mikrocenzusa külön fejezetben foglalkozott a kivándorolt magyarok számával és annak demográfiai összetételével. Az adatfelvételt az itthon maradt háztartás-tagok lekérdezésén keresztül végezték, ezért az adatok nem tartalmazzák az itthon maradt háztartás-tag nélkül kivándorolt magyarságot.

⁸ https://www.ksh.hu/stadat_eves_6_1

adatfelvételtől adódó torzulásokat a jelen kutatás keretein belül nem állt módunkban tökéletesen kezelni.

Mindezzel együtt közel összesen 8000 válaszadót sikerült elérnünk, amelyből több, mint 5000 kivándorolt magyar, közel 3000 pedig itthon élő magyar állampolgár. Az elemzésben bemutatott eredmények azonban egy korlátozottabb mintára épülnek, mert a kérdőívet elérő sokaságnak csak egy része töltötte ki a kérdőív egészét. De még a legszűkebb keresztmetszetben is 2000 kivándorolt, és közel 1400 itthon élő magyar képezte a mintákat, tehát a kutatás elemszáma minden tekintetben meghaladja az itthoni reprezentatív közvéleménykutatásokban használt sztenderd elemszámokat.

3. Mandátumbecslés: az átbillenthető körzetek és a hiányzó politikai akarat

Ebben a fejezetben beszámolunk arra vonatkozó eredményeinkről, hogy a kivándorolt - többségében Nyugat-Európába, kisebb részt a EU-n kívüli országokba (például USA, Kanada, Izrael) - magyarságtól milyen választási részvétel várható a 2022-es országgyűlési választásokon, és különösen arra, hogy milyen részvételi arány lenne várható akkor, ha akár a lakóhelyük szerinti városban, online, vagy levélben is leadhatnák szavazataikat. Megvizsgáltuk azt is, hogy a fent említett választási jog gyakorlására vonatkozó könnyítések a részvételi arányon túl milyen hatással lehetnének a megszerzett mandátumszámok alakulására.

Az erről szóló közéleti diskurzus - elsősorban a kormánypárt kommunikációja miatt - jórészt technikai-adminisztratív-jogi kérdéssé redukálódott, azonban elsősorban a politikai akaraton múlik az, hogy egy adott kormányzat milyen szavazási módokat tesz lehetővé országának állampolgárai számára. Ahogy bemutattuk korábban, számos nemzetközi példa létezik a külföldön élő állampolgárok levélszavazására is, sőt, az erdélyi magyarok esetében ezt még a magyar kormány is lehetővé tette. Jó példa a hozzáférés megkönnyítésére Észtország, ahol a teljes voksolás online zajlik az országon kívül élő állampolgárok körében. Amikor a magyar kormány 2012-ben be akarta vezetni a [kötelező választási regisztrációt](#), akkor technikai érvekkel (választói névjegyzék tökéletlensége) és [kiragadott nemzetközi példákkal](#) támasztotta alá törekvését, ami mögött érezhetően pártpolitikai érdekek álltak. Ezt a kezdeményezést az Alkotmánybíróság azonban jogellenesnek találta és elvetette. Vélhető, hogy a külhoni magyarok és a külföldre vándorolt magyarok

szavazat leadásának megkönnyítése vagy megnehezítése mögött is a korábbi példához hasonlóan politikai érdekek húzódnak meg. A pártpolitikai haszon pedig nyilvánvalóan mandátumokban mutatkozik meg, ezért az elemzés most következő szakaszában arra teszünk kísérletet, hogy becsléseket adjunk a különféle szabályozások, szabályozási lehetőségek vélhető hatására a 2022-es mandátumkiosztásakor méréseink eredményei alapján.

Mandátumkalkulációnk kiindulópontja az, hogy a Facebook-statisztikák alapján *nagyjából 415 ezerre* becsülhető a nyugati országokban élő magyar *választópolgárok* száma. Ezen becslés alapja a következő: a magyar lakosság ismert korcsoport-specifikus lélekszámából és a szintén ismert korcsoport-specifikus Facebook fiókok számából először megbecsültük a különböző korcsoportok Facebook penetrációját, majd ezt követően ezeket a penetrációs mutatókat rávetítettük az olyan, külföldön élő Facebook felhasználók létszámára⁹, akik korábbi lakhelyükként Magyarországot jelölték meg. A bevezetőben ismertettek alapján ez egy konzervatív becslésnek tekinthető, ugyanis az ENSZ tükörstatisztikái¹⁰ alapján például több, mint 600 ezer fős tömegről beszélhetnénk.

Mivel a 2016-os mikrocenzus adatai alapján a magyar állampolgárok közül bő 300 ezren tartózkodtak életvitelszerűen külföldön, a mostani becslésünk pedig - megalapozott módon - ennél magasabb, ezért azt is feltételezhetjük, hogy a 2022-es tényleges külképviseleti részvétel jócskán meg fogja haladni a 2018-as 55 ezres számot. Arra számítunk, hogy nagyjából hasonló arányban fog növekedni a külföldi szavazókörökben voksolók száma, mint az alapsokaság esetében. Ami további szavazatok eredményezhet, az az a tény, hogy néhány olyan városban is lehetőség van a szavazatok leadására, ahol korábban erre nem voltak adottak a keretek, így például Innsbruckban és Nürnbergben. Összességében azonban az újonnan felvett városokban csak kevés magyar él. Hiába követelték civilek és ellenzékiek is, hogy jóval több városban tegye lehetővé a Nemzeti Választási Iroda a szavazást, a lebonyolító szerv elzárkózott ettől a lehetőségtől¹¹. Ennek megfelelően az új városok rendszerbe iktatásából fakadó növekmény prognosztizálhatóan csekély (pár ezres nagyságrendű) marad, becslésünk szerint emiatt csak valamivel kevesebb, mint 80 ezer külföldön élő magyar kíván majd élni azzal a lehetőséggel, hogy személyesen adja le szavazatát a jelenlegi korlátok mellett.

⁹ Ebbe a kalkulációba nem számoltuk bele azokat a szomszédos országokat - pl. Románia, Szlovákia, Ukrajna stb. - ahol jelentős lélekszámú magyar közösség él, de elsősorban nem tömeges kivándorlás következményeképpen

¹⁰ A nemzetközi vándorlás tükörstatisztikái a kivándorolt népesség és a fogadó országok bevándorlási adatainak összevetéséből származnak.

¹¹ <https://444.hu/2022/01/17/nem-tervez-ujabb-szavazokoroket-nyitni-angliaban-es-nemetszagban-a-nemzeti-valasztasi-iroda>

A további becsléseket már a kivándorolt magyarok körében végzett közvélemény-kutatásunkra alapoztuk. Eszerint minden ötödik külföldön élő magyar állította, hogy a 2018-as választásokon Magyarországról szavazott. Ennek megfelelően hasonló otthonról szavazási arányt feltételezünk a 2022-es választásokra vonatkozóan is. Mivel a kutatás szempontjából számunkra az bizonyult fontos információnak, hogy a különböző részvételi lehetőségeknek milyen hatása lehet a 2022-es részvételre, ezért a hazautazó szavazókat kihagytuk a számításokból. A választások idejére hazautazó magyarok részvételi aránya ugyanis függetlenül fog alakulni attól, hogy technikailag milyen módon lehet azt külföldről megtenni.

A szavazás időpontjában várhatóan külföldön tartózkodó (a minta 80%-a) részvétele azonban nagyrészt azon múlik, hogy erre milyen lehetőségei vannak, illetve lennének. Ennek a sokaságnak az 55%-a úgy nyilatkozott¹², hogy részt venne a voksoláson, ha azért kevesebbet kellene utaznia egy óránál. Ha viszont online is leadható lenne a szavazat, akkor már 70%-uk élne a lehetőséggel saját állítása szerint. Az egyszerűség kedvéért a levélszavazást is az online lehetőséggel egyenértékűnek tekintjük, noha arra konkrétan nem kérdeztünk rá. Ezen válaszok alapján becsültük meg a kivándorolt magyarok hipotetikus szavazatszámát: azt a létszámot, ami azon választópolgárok számát jelenti, amik elmennének külföldön szavazni - ha ezt egy órányi, vagy annál kevesebb utazással, vagy online módon is meg tudnák tenni. Ahogy az *3.1-es táblázatban* látható, ez alapján körülbelül 184 ezres részvétel lenne várható, ha mindenki maximum egy órányi utazással le tudná adni szavazatát, és 234 ezres, ha online lehetőség is nyílna arra. Mivel becslésünk szerint 79 ezren még ezen lehetőségek hiányában is el fognak menni szavazni, ezért ezen eredmények alapján valójában a két esetben 105 ezer, illetve 155 ezer embertől veszi el a voksolás gyakorlati lehetőségét a jelenlegi szabályozás (az elvit természetesen nem). Ezen választók egy kis része a kérdőíves kutatásunk szerint kormánypárti, azonban a nagy része ellenzéki (részleteket lásd a következő fejezetben). Az ellenzék többlete 50, illetve 74 ezer fő lenne, ha az 1 órás utazás, illetve az online szavazat leadás lehetősége rendelkezésre állna számukra (továbbra is *3.1-es táblázat*).

Ez a szám a kutatási eredmények alapján feltételezett pártpreferenciák mellett már önmagában valószínűsíthetően egy listás mandátummal szegényebbé teszi az ellenzékot, de az igazán fontos hatás az egyéni választókerületekben jelentkezne. A 2016-os mikrocenzus kivándorolt magyarokra vonatkozó területi adatait, valamint a kérdőívben mért régió-specifikus pártpreferencia adatokat felhasználva így azt is megbecsültük, hogy mely magyarországi régiókból, illetve egyéni

---

¹² A részvételi szándékokra vonatkozó részletes adatokat a következő, 4. fejezetben mutatjuk be.

választókerületekből hiányozhatnak ezek a szavazatok. Azt feltételezve, hogy egy adott régióban található választókerületek között viszonylag egyenletesen találhatók a kivándorolt magyarok, már az is kiszámolható, hogy választókerületenként nagyjából hány (hiányzó) emberről is van szó: az egy óra időtartamon belüli utazás lehetősége nagyjából 500 fővel növelné választókerületenként az ellenzék várható szavazat egyenlegét (a Fidesszel szemben), az online szavazás lehetősége pedig megközelítőleg 800 fővel. Ezek a számok természetesen régióként enyhén eltérnek.

Az utolsó kérdés tehát az, hogy mire menne az ellenzék ezzel a választókerületenkénti addicionális 500 vagy 800 szavazattal. Ez elsősorban attól függ, hogy mennyire lenne szoros a verseny. Mi azt a forgatókönyvet vettük alapul, amely szerint az ellenzék és a Fidesz közel azonos számú mandátumot szerezne, ekkor lehetne ugyanis döntő jelentősége a kivándorolt magyarok voksainak. Ehhez a forgatókönyvhöz az ellenzéknek országosan a pártot választani tudók körében 3-5%-os előnyre lenne szüksége - a belföldiek körében végzett kutatásunk pontosan ilyen arányokat mutat, mint ahogy erről beszámolunk a tanulmány következő fejezetében - és ez az eredmény nem áll távol a (nem kormánypárti) kutatóintézet méréseinek eredményeitől sem.

A [21 Kutatóközpont mandátumkalkulátora](#) szerint ilyen országos erőviszonyok mellett sok, szoros eredményt mutató választókerület lenne, ahol 1000 szavazat alatti különbség várható a kormánypárti és az ellenzéki jelölt között. Ezen körzetek pontos számát és hollétét a mandátum kalkulátorunkon mindenki maga is ellenőrizheti (a kalkulátor a korábbi választási eredményekből indul ki). A legtöbb szimuláció alapján arra jutottunk, hogy - a maximum egy órás utazási lehetőség esetén megjelenő - kerületenkénti extra 500 ember 3-6, - az online szavazás esetén megjelenő - extra 800 ember pedig 9-14 választókerületi végeredményt is megfordíthat. Az intervallumokat azért is adtuk meg, mert lehetetlen megjósolni, hogy pontosan hány szavazatnyi különbség lesz az egyes körzetekben, és még az sem biztos, hogy áprilisban ténylegesen a mostani felmérésekben tapasztalt országos erőviszonyok lesznek érvényesek. Az azonban biztos, hogy akár 1000-nél is kevesebb választó jelentheti a mérleg nyelvét sok választókerületben - ahogy az is, hogy nem 1-2, hanem akár 14 ilyen körzet is lehet, márpedig ennél jóval kevesebb mandátum is elég lehet ahhoz, hogy a parlamenti többséget átfordítsa az ellenzék javára. A jelenlegi becslések szerint (a [21 Kutatóközpont kalkulátora](#) mellett jó kiindulópont a www.taktikaiszavazas.hu oldal becslése is) a Fidesz jelenleg feltételezett mandátum előnye nem olyan mértékű, hogy ilyen volumenű mozgás ne jelentene arra jelentős veszélyt.

Ezzel együtt természetesen elképzelhető, hogy az ellenzék a jelenlegi szabályozás mellett is átbillent néhány körzetet a fentiek közül: 79 ezer kivándorolt magyar voksa már most is lehet akkora befolyással, mint a kevesebb, mint egy órás utazás ígéretével mobilizálható hipotetikus választói tömegé. Másodszor, a számításunk több ponton is becslésen alapul - ezek a becslések pedig csak nagyságrendileg lehetnek helyesek (noha több ponton is konzervatív korrekciókkal éltünk). Leginkább pedig az a feltétel befolyásolja az átbillenő körzetek számát, hogy országosan mennyire lesz szoros a verseny.

A fenti gondolatmenet nem választási előrejelzés. Azt ugyanakkor alátámasztottuk, hogy reális becslések mellett is döntő jelentőségű lehetne, ha a kivándorolt magyarok szavazáshoz való hozzáférést megkönnyítenék. Ismét hangsúlyozzuk, hogy a szabályozás ugyan jogi kérdés is, ám legalább annyira múlik a politikai akaraton. A fenti kalkulációt pedig - valamilyen formában - a Fidesz kampánytervezői is elvégezhetnék; a jogi aggályok helyett ez is valós oka lehet annak, hogy a kivándorolt magyaroknak ilyen korlátozottak a részvételi lehetőségei.

3.1 táblázat: Külhoni magyarok szavazat- és mandátumkalkulációja

Lépés	Képlet (hogyan számoltuk ki)	Ha: 1 órán belül szavazhatnának a kivándorolt magyarok	Ha: Ha online is szavazhatnának a kivándorolt magyarok
2022-ben várható szavazatszám	A (becslés 2018-as eredmények, a szavazóhelységek száma és az időbeli tendencia alapján)	79 ezer	79 ezer
Hipotetikus szavazatszám megkönnyített szavazás esetén	B (ennyien voksolnának, ha a kutatásunkban megadott arányban mennének el voksolni a kivándorolt magyarok)	184 ezer	234 ezer

Szavazatszám többlete a becsült tényleges szavazatszámhoz képest	$C=B-A$	105 ezer	155 ezer
Fidesz többlete	$D=C \cdot \text{Fidesz aránya a kutatásunkban}$	18 ezer	27 ezer
Ellenzék többlete	$E=C \cdot \text{ellenzék aránya a kutatásunkban}$	68 ezer	101 ezer
Ellenzék szavazatfölénye a Fideszhez képest	$F=E-D$	50 ezer	74 ezer
Ellenzék szavazatfölénye a Fideszhez képest választókerületenkén t	G - F/választókerületek száma régióként	kb 500	kb 800
Ezzel a fölénnyel átbillenthető választókerületek száma	H - mandátumkalkuláci ó eredménye	3-6 OEVK	9-14 OEVK

4. Választási részvétel és pártpreferencia a külföldi magyarok körében

Ugyan az előző fejezetben már említést tettünk a kivándorolt magyarok hipotetikus részvételi hajlandóságáról megkönnyített feltételek esetén, ebben a fejezetben további részletekkel szolgálunk a részvételi hajlandóságra vonatkozóan az utazási idő függvényében. Továbbá bemutatjuk a pártpreferencia mérésünk eredményeit a külföldön élők és az itthon élők összevetésében, a különböző főbb célországok, illetve országcsoportok szerint megbontva, valamint a hazalátogatási gyakoriság, mint az anyaországgal való kapcsolat intenzitásának közelítő változója szerint vizsgálva.

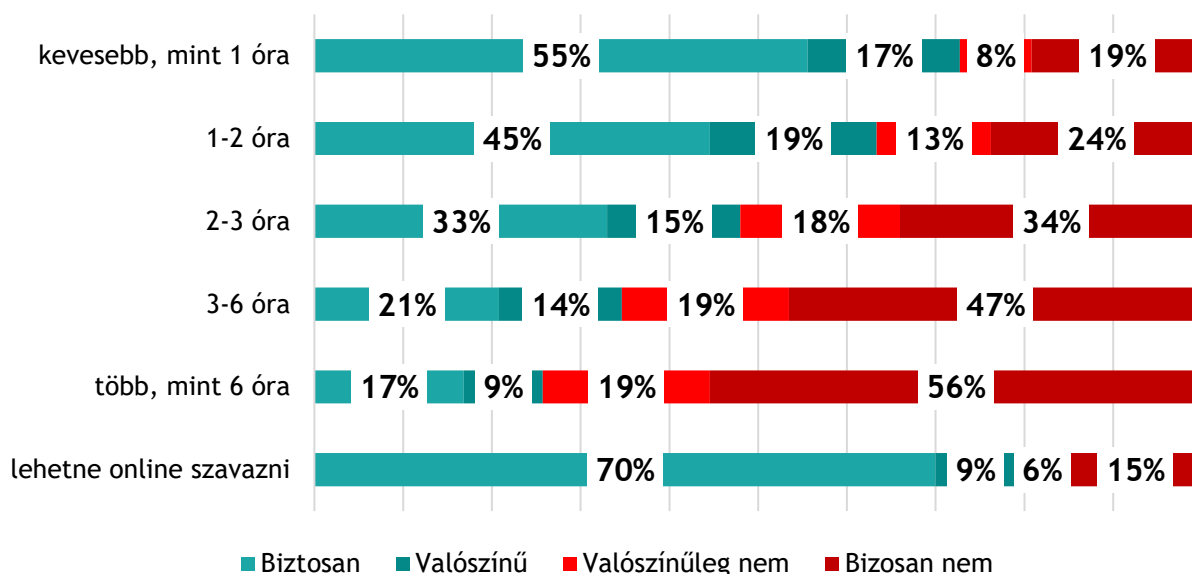
A választásokon való részvételi hajlandóság nagyban eltér a hazai és a külföldön élő magyar lakosság körében. Kutatásunk alapján, ha most vasárnap lennének az országgyűlési választások, a Magyarországon élők 76%-a biztosan elmenne szavazni,

továbbá 12%-uk nagy valószínűséggel élne szavazati jogával - bár megjegyzendő, hogy a választási részvételi szándékra vonatkozó adatok gyakran [túlbecslik](#) a valós részvételi hajlandóságot - míg csak 7% biztosan nem vagy nagy valószínűséggel nem venne részt a választásokon. Ezek a becsült értékek nagyságrendileg megfelelnek a közelmúltban napvilágot látott hazai kutatásoknak, amelyek 70% fölötti részvételt valószínűsítene az áprilisi választásokon.

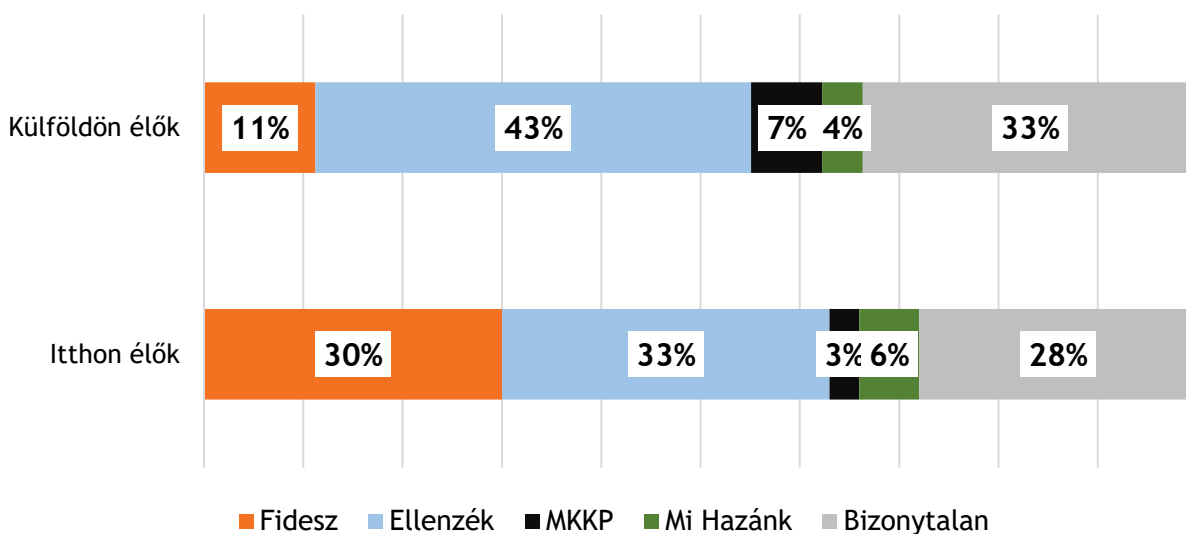
Amint az a *4.1 ábrán* megfigyelhető, a külföldön élő magyarok számára a részvételhez szükséges idő (utazással együtt) nagyban befolyásolja a részvételi hajlandóságot. Minél rövidebb ideig kell utazni az urnákhoz, annál magasabb a részvételi hajlandóság. Ha kevesebb, mint egy órát vesz igénybe a részvétel, a válaszadók 55%-a biztosan elmenne, míg, ha a részvétel több mint 6 órába telne, a biztos részvételi szándék 17%-ra csökken. Ez az utóbbi érték közelít leginkább a 2018-ban tapasztalt részvételi arányhoz, ami arról is árulkodik, hogy a legtöbb kivándorolt magyar valóban sok óras időbefektetés árán tudott csak részt venni a választásokon. Az is látható az adatokból, hogy az online részvételi lehetőség mozgatná meg leginkább az embereket. Ha online részt vehetnének a választásokon, a válaszadók 70%-a menne el biztosan, ami már közelítene az itthon élők körében valószínűsített részvételi arányhoz. Ezzel együtt összességében a hazai lakossághoz képest valamennyivel kevésbé aktív választói tömbről beszélünk, akiknek a részvételi hajlandósága még a legideálisabb esetben (online részvételi lehetőség esetén) sem érné el a hazai lakosság igen magas politikai aktivitását.

4.1 ábra: A kivándorolt magyarok részvételi hajlandósága a részvételhez szükséges idő függvényében

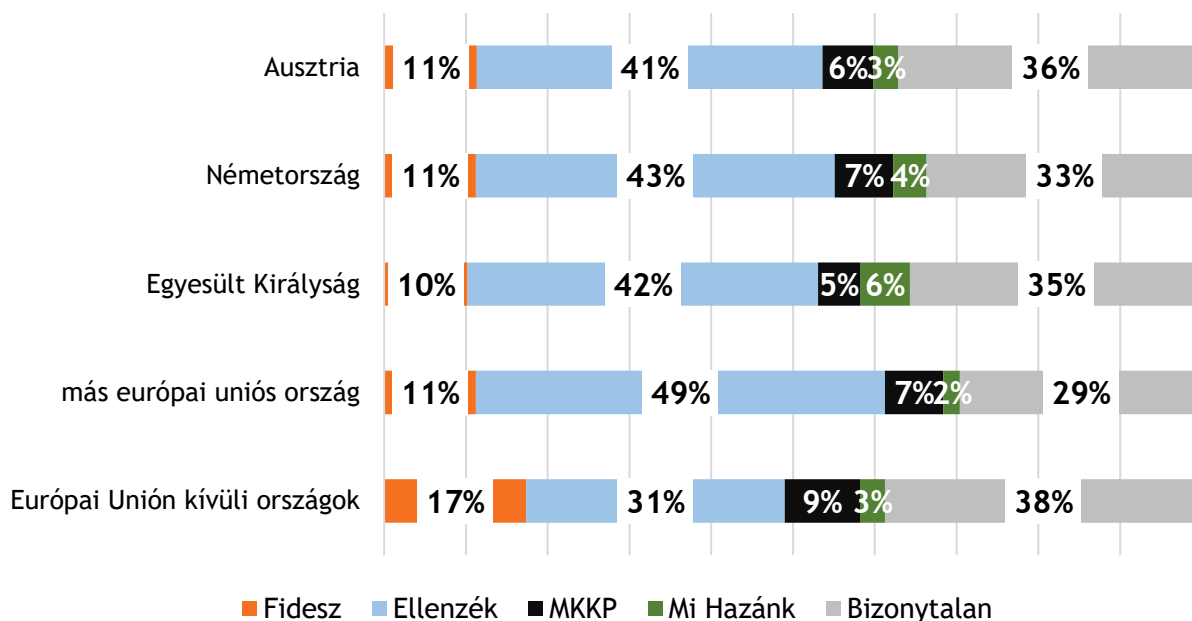
Pártpreferencia tekintetében (4.2 ábra) a kivándorolt és a hazai lakosság esetében jelentős eltéréseket figyelhetünk meg. Ha most vasárnap lennének a választások, az itthon élő teljes népesség 30%-a szavazna a kormánypártra, míg a külföldön élők esetében ez az arány 12% lenne csupán. Az ellenzék támogatottságát vizsgálva fordított tendenciát figyelhetünk meg: az itthon élők 33%-a, míg a kivándorolt magyarok 43%-a támogatná az ellenzéket. A Kétfarkú Kutya Párt (MKKP) támogatottságában látható, hogy a külföldön élő magyarok között népszerűbb (7%), mint az itthon élők között (3%). Mindez fordítva érvényesül a Mi Hazánk Mozgalom esetében: a kivándoroltak között kevésbé népszerű (4%), mint a hazai szavazók között (6%). A bizonytalanok aránya a külföldön élők között 34%, az itthon élők között pedig 28%-on áll.

4.2 ábra: A kivándorolt magyarok pártpreferencia-eloszlása az itthon élő magyar lakossághoz képest

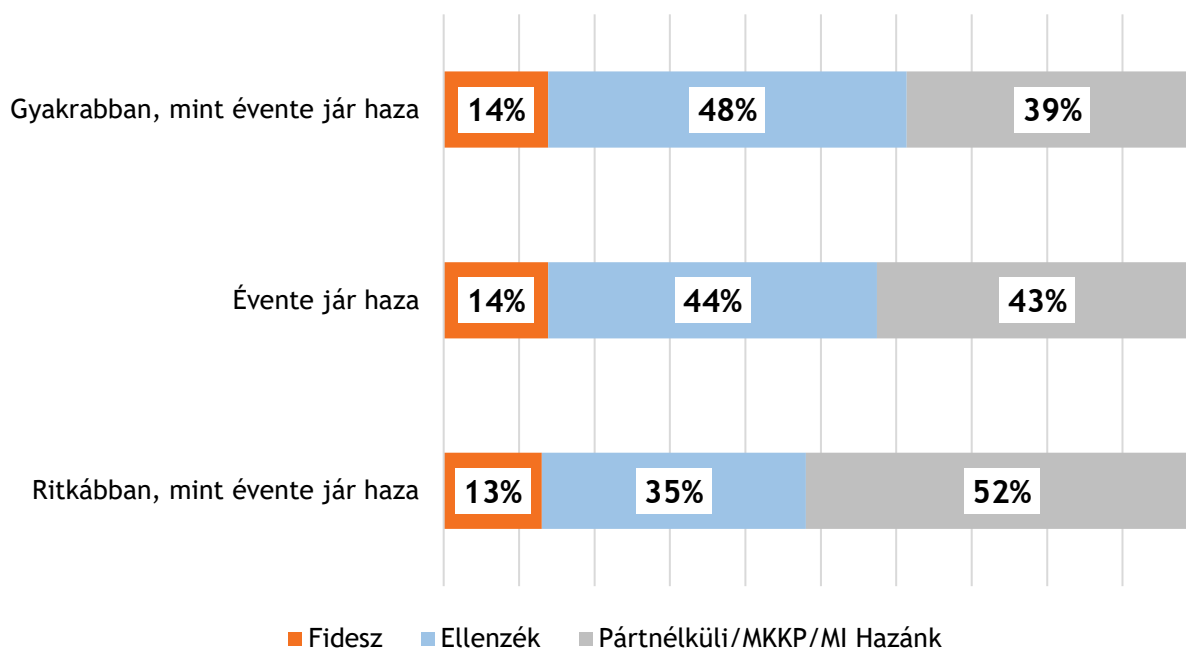
Országcsoportonként vizsgálva a kivándorolt magyarok politikai preferenciáit (4.3 ábra), azt láthatjuk, hogy a Fidesz-KDNP támogatottsága mindenhol közel azonos mértékű (11-12%), az Európai Unión kívüli országok csoportját leszámítva, ahol 17%-on áll a kormánypárt támogatottsága. Az ellenzék esetében Ausztriában, Németországban és az Egyesült Királyságban hasonló támogatottságokkal találkozunk (42-43%), de a más uniós országok tekintetében az ellenzék támogatottsága már 47%, Unió kívül pedig 31%. Az ellenzék relatív alacsony, és a kormánypártok relatív magas támogatottsága az Európai Unión kívüli országokban összefüggésben állhat azzal, hogy az 1956 utáni évtizedekben Egyesült Államokba és Kanadába kivándorolt magyar közösségekben domináns antikommunista attitűdök hagyományosan a rendszerváltó jobboldali politikai erők felé orientálták az ott élő választókat. Az MKKP támogatottsága az Egyesült Királyságban alacsonyabb (5%) az alapsokasághoz képest (7-9%), a Mi Hazánk pedig a más uniós országokban mutatott az egész külföldi mintához (4-6%) képest alacsonyabb támogatottságot (2%). A bizonytalanok aránya mind az öt országcsoportban magasabb, mint a kormánypárt támogatottsága, legmagasabb az Unión kívüli országokban (38%), legalacsonyabb pedig más uniós tagállamokban (29%). Az Unión kívül kiemelkedően magas bizonytalanok aránya abból származik feltehetőleg, hogy arányaiban itt élnek a Magyarországtól, illetve a magyar közélettől legnagyobb távolságot tartó magyar állampolgárok.

4.3 ábra: A kivándorolt magyarok pártpreferencia-eloszlása országcsopontonként

Amint az a 4.4 ábrán látható, érdekes összefüggést fedeztünk fel a pártpreferenciák és a hazalátogatás gyakorisága között. A kivándorolt magyarok közössége igen heterogén abban a tekintetben, hogy milyen mértékben és milyen erős szálakon keresztül kötődnek az anyaországhoz. Noha e kötelék erejét nehéz egy változóban kifejezni, a hazalátogatási gyakoriságra vonatkozó válaszok fontos információval szolgálnak ebben a tekintetben. A válaszokat három csoportra bontottuk, és megkülönböztettük azokat, akik egy évnél ritkábban járnak haza azoktól, akik kb. évente (pl. ünnepekre) hazalátogatnak, illetve azoktól, akik évente többször, adott esetben havonta, vagy hetente is Magyarországon tartózkodnak. Az összefüggés nem érinti a kormánypárt támogatottságát, hiszen a hazalátogatási gyakoriságtól függetlenül szinte százalékpontonra megegyező támogatottságot élvez a kivándorolt magyarok körében. Látható viszont, hogy a hazalátogatási gyakorisággal nő az ellenzéki összefogás támogatottsága és csökken a más pártra szavazók, de különösen a bizonytalanok és politikailag passzívak aránya. Ez alapján levonható az az óvatos konklúzió, hogy az anyaországtól, s ezáltal a magyar politikától való eltávolodás a kormánykritikus ellenzéki tömegetől a bizonytalanok, vagy a politikától teljesen elfordulók irányába orientálja a választókat. Eközben a kormánypárt ugyanarra a szűkebb támogatói bázisra számíthat, amelynek mérete független az anyaországgal való kapcsolat intenzitásától.

4.4 ábra: A kivándorolt magyarok pártpreferencia-eloszlása a hazalátogatási gyakoriság függvényében

5. Kritikusabb kormányértékelések és befogadóbb társadalmi attitűdök a külföldi magyarok körében

A választásokon való részvételi hajlandóságon és a pártpreferencián túlmutatóan milyen általános társadalmi attitűdök jellemzik a kivándorolt magyarokat, és mennyiben különböznek az itthon élőtől? Erre és ehhez hasonló kérdésekre keressük a választ ebben a fejezetben. Először három általános attitűd-csoportot vizsgálunk, méghozzá az intézményi bizalom, az állami szerepfelfogás és a társadalmi csoportokkal szembeni előítéletesség kérdésköreit. Ezt követően bemutatjuk a külföldi és az itthon élő lakosság értékelését az Orbán-kormány(ok) különböző szakterületeken elért eredményeiről (vagy azok hiányáról).

Az intézményi bizalom alatt azt értjük, hogy egy politikai közösség tagjai hogyan viszonyulnak az állam különböző intézményeihez, vagy adott esetben nemzetközi intézményekhez. Ebben a tanulmányban az intézmények egy része pártpolitikai jellegű (kormány és ellenzék), egy része a politikához csak indirekt módon kapcsolódik (bíróóságok és média), egy harmadik csoport pedig kifejezetten

nemzetközi (EU, NATO, és a WHO¹³). Az egy-egy intézményre vonatkozó bizalmi értékeket egy 1-10-es skálán mértük, azaz minden válaszadónak ezen a skálán kellett pontoznia, hogy mennyire bízik egy adott intézményben (10 jelentette a legmagasabb és 1 a legalacsonyabb bizalmi értéket).

Hasonlóképpen jártunk el a másik két attitűd-csoport tekintetében. Az állami szerepfelfogás fogalma azt járja körül, hogy az állampolgárok milyen társadalmi cél megvalósítását - vagy legalábbis milyen erre irányuló törekvést - várnak el az államtól. Ennek szellemében megfogalmaztunk különböző társadalmi célokat, amelyek széles ideológiai spektrumot fednek le az állam szerepét illetően. Olyan célokra kérdeztünk rá, mint a jövedelmi újraelosztás, a kis termelők megsegítése, a gazdasági érdekképviseletek megerősítése, a bevándorlás korlátozása, a nemzeti kultúra védelme, a gyermekvállalás elősegítése, és a nemek közötti bérdiszkrimináció felszámolása. Az előítéletesség tekintetében pedig az erre vonatkozó kutatásokban [bevert kérdéssel](#) kérdeztünk rá arra, hogy mennyire érintené kényelmetlenül a válaszadót, ha egy adott csoport (közösség) egyes tagjai a szomszédjai lennének (megintcsak 1-10-es skálán). A csoportok tartalmaztak a magyar politikában régóta napirenden tartott kisebbségeket (mint pl. bevándorlók, homoszexuálisok, romák és zsidók) de politikailag, illetve a hétköznapi normarendszer szempontjából szélsőségesnek nevezhető csoportokat is (mint pl. szélsőjobboldaliak, szélsőbaloldaliak, illetve szenvedélybetegek, mint pl. alkoholisták, drogfüggők).

A fenti három attitűd csoport kiértékelését a kérdésekre adott válaszok összesítésével végeztük, méghozzá ún. faktorelemzéssel. A faktorelemzés lényege, hogy egy olyan látens fogalmat igyekszik minél pontosabban lemérni, amelyet egy konkrét kérdéssel nem lehet pontosan megfogni, de több kérdésre adott válasz aggregálásával már igen. Mivel azonban nem tudjuk előre, hogy pontosan melyik kérdés jár a legközelebb ahhoz a látens változóhoz, amit mérni szeretnénk, a faktorelemzés a válaszok korrelációjából számítja ki, hogy melyik kérdés milyen mértékben járul hozzá a végső aggregált értékekhez (a faktorszókórokhoz). Jelen esetben a faktorelemzésünk mind a három attitűd-csoporton belül két-két látens változót eredményezett. Az intézményi bizalom területén megkülönböztethető a magyar államba vetett bizalom és a nemzetközi intézményekbe vetett bizalom (amelyhez azonban a magyar ellenzékbe vetett bizalom is hozzájárul¹⁴). Az állami

¹³ Ez utóbbinak bizalmi értékeit ritkán mérik a nemzetközi közvélemény-kutatások, de a pandémia fényében úgy gondoltuk, hogy ez külön jelentőséggel bírhat.

¹⁴ A magyar ellenzékbe vetett bizalom hozzájárulása a nemzetközi intézményekbe vetett bizalomhoz azzal magyarázható, hogy a jelenkori magyar politikát átszövő és a kormányt az ellenzékétől élesen elválasztó törésvonalakban a nyugatorientáció kérdése kulcstényezővé vált.

szerep-percepció faktorelemzéséből kirajzolódott egy konzervatív, illetve egy szociáldemokrata állam szerep-percepciója. Az előítéletességben pedig megjelenik egy idegen-/kisebbség-ellenesség dimenzió, illetve egy szélsőség-ellenesség dimenzió¹⁵. Alábbiakban mind a hat (3x2) attitűdöt egy 0-1-es skálán értékeljük, illetve mutatjuk be az itthoni és a külföldi magyarok összevetésében.

5.1. táblázat: Az intézményi bizalom, az állami szerepvállalás és az előítéletesség átlagértékei a külföldiek és az itthoni lakosság összevetésében (0-1-es skálán)*

Attitűd csoport	Intézményi bizalom		Állami szerepvállalás		Előítéletesség	
	Nemzetközi	Állami	Konzervatív	Szociáldemokrata	Kisebbség-ellenesség	Szélsőség-ellenesség
Itthon élők	0,48	0,36	0,68	0,69	0,36	0,57
Külföldön élők	0,48	0,27	0,65	0,72	0,26	0,54

*A magasabb értékek egy adott attitűd tekintetében magasabb fokú attitűd-intenzitásra utalnak (pl. magasabb intézményi bizalom, aktívabb állami szerepvállalás, és magasabb fokú előítéletesség).

A 4.1. táblázatban összefoglaltuk a különböző attitűd csoportokhoz tartozó faktorok átlagpontszámait az itthon és a külföldön élők körében. A nemzetközi intézményekbe vetett bizalom átlaga a külföldön élők körében szinte megegyezik (0,482) az itthon élő magyarok körében mért értékkel (0,475). A külföldi magyarok többsége közepesen bízik a nemzetközi intézményekben, míg a nagyon alacsony és nagyon magas bizalommal rendelkezők aránya alacsonyabb (vagyis a normális eloszlást követi). Az itthon élő magyarok esetén kevésbé torlódnak az értékek középtájon, vagyis megosztottabbak a kérdésben.

A magyar államba vetett bizalom mindkét csoport esetén alacsonyabb a nemzetközi intézményekbe vetett bizalomnál, de a két csoport közötti eltérés is jelentős a kérdésben: a kivándoroltak államba vetett bizalma (0,27) alacsonyabb, mint az

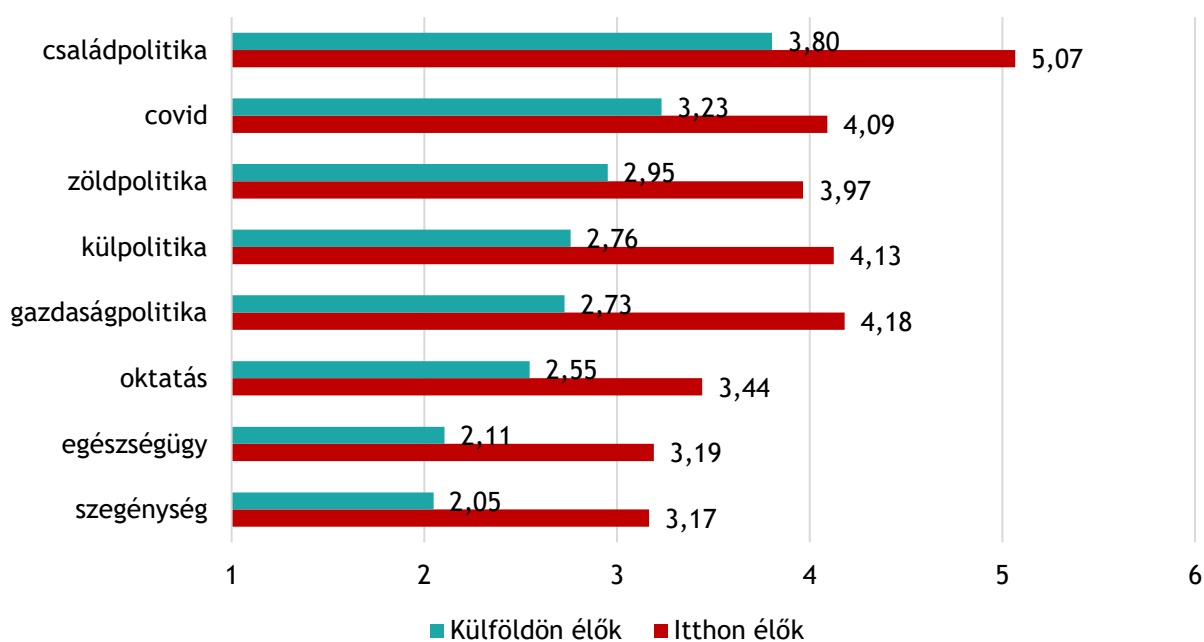
¹⁵ Míg a kisebbség-ellenes dimenzióhoz a zsidókkal, a romákkal, a melegekkel és a bevándorlókkal szembeni előítéletek járulnak hozzá közel azonos mértékben, addig a szélsőségellenes dimenziót elsősorban a szélsőjobbaldaliakkal (és kisebb rész a szélsőbaloldaliakkal, illetve a szenvedélybetegekkel) szembeni ellenérzések határozzák meg.

anyaországban élőké (0,36). A külföldi magyarok esetén nagyobb az egyetértés a kérdésben, szorosabban csoportosulnak a kiugró értékek, míg az itthoni magyarok véleménye jobban megoszlik.

Az állami szerepvállalással kapcsolatban az látszik az adatokból, hogy a szociáldemokrata szerepvállalás megítélése pozitívabb, leginkább a külföldön élők (0,72), de az itthoniak (0,69) körében is. A konzervatív állami szerepvállalás esetén kisebb a különbség a két csoport között, az itthoniak valamivel inkább várnak el az államtól ilyen konzervatív társadalmi célokat (0,68), mint a külföldiek (0,65). A magas átlagértékek mindkét szerep-percepció esetén ugyanakkor arra is utalnak, hogy a magyar társadalom többsége - tartózkodási helytől függetlenül - egy aktív államot tart kívánatosnak gazdasági és társadalmi területeken egyaránt.

Az itthon élők jelentősen ellenségesebbek a kisebbségekkel szemben (0,36), mint a külföldön élő magyarok (0,26). Mindkét csoport ellenségesebb a szélsőségekkel szemben, mint az kisebbségekkel szemben és ebben a kérdésben már kisebb az itthoniak és a kivándoroltak között a különbség (0,57 és 0,54). Az egyes csoportokkal szembeni előítéletességi értékeket ugyan nem tüntetjük fel külön a tanulmányban, de megjegyzendő, hogy a felsorolt csoportok közül a legellenségesebben a szenvedélybetegekhez és a legtoleránsabban a zsidó kisebbséghez viszonyul a magyar társadalom.

5.1 ábra: A kormány teljesítményének értékelése különböző szakterületeken (1-10-es skálán)

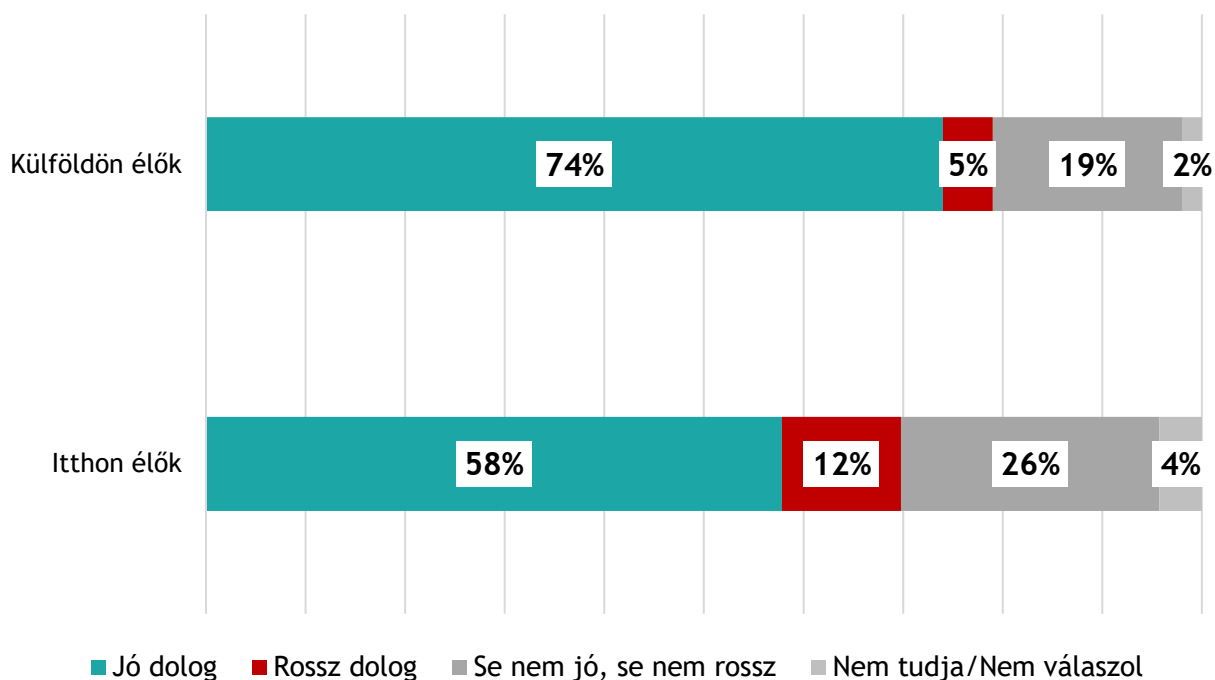

A kérdőívben a kormány teljesítményével való elégedettséget is mértük több területen, mint ahogy azt az *5.1 ábrán* bemutatjuk. A kivándorolt magyarok minden területen rosszabbnak ítélték a kormány teljesítményét az itthon élőkénél, de még az itthon élők is igen kritikusak voltak a kormány eredményeivel szemben. Még a legmagasabb átlagpontszám se éri el az 110-es skála közepét: a családpolitikát az itthoniak átlagosan 5,07-re értékelték, de a külföldiek körében is ez a terület szerezte a legmagasabb átlagpontszámot (3,8). Az itthoniak körében a családpolitikától jóval lemaradva a gazdaság- és külpolitika (4,18 és 4,13), illetve a Covid járványkezelés (4,09) következik. A kivándorolt magyarok számára második helyen a Covid járványkezelés (3,23) áll. Az itthon és a külföldön élők is az egészségügyet (3,19 és 2,11) és a szegénység elleni küzdelmet (3,17 és 2,05) értékelték a legalacsonyabb átlagpontszámokkal. Összességében tehát a magyar kormányval szembeni lehangosabb kritika, ami kirajzolódik az adatokból, az a szociális szféra, illetve a szociális problémák elhanyagolása.

6. Nyugatorientált és integrációpárti külföldön élő magyarok

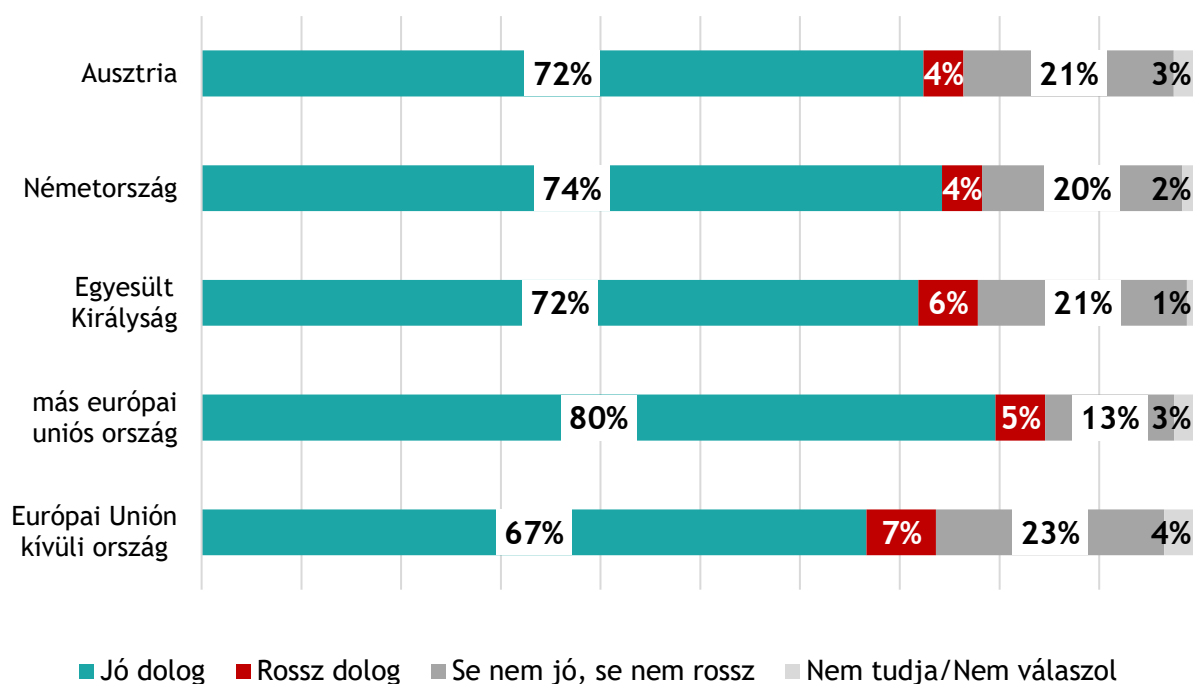
A fent bemutatott általános politikai és társadalmi attitűdökön túlmutatóan egy másik érdekes terület, amely mentén különbözhetnek a kivándorolt magyarok az itthon élő honfitársaiktól az a Magyarország határain kívül zajló folyamatok értékelése. Ebben a fejezetben tehát a magyarok külpolitikával kapcsolatos attitűdjeire vagyunk kíváncsiak, és különösen arra, hogy mit gondolnak Magyarország EU tagságáról, saját identitásukról, és legfontosabb külpolitikai szövetségeseink kilétéről. A külföldi lét hatása a kivándorolt magyarok értékrendjére különösen releváns lehet az országhatárokon túlra irányuló attitűdök esetében, hiszen itt mutatkozhatnak meg leglátványosabban a külföldi tapasztalatokból származó különbségek az itthon élő állampolgárokhoz képest. Ezeket az attitűdöket először az itthon élő magyarokéval hasonlítjuk össze, ezt követően pedig a kivándorolt állampolgárok célországai szerint különböztetjük meg őket. A leíró statisztika eredményei a *6.1-6.8 ábrákon* láthatóak, melyek a megadott változók százalékos megoszlását szemléltetik a kivándorolt és hazai lakosság, illetve a különböző célországokban élő magyarok körében.

6.1. ábra. Az EU-tagság megítélése a kivándorolt és a hazai magyar lakosság körében

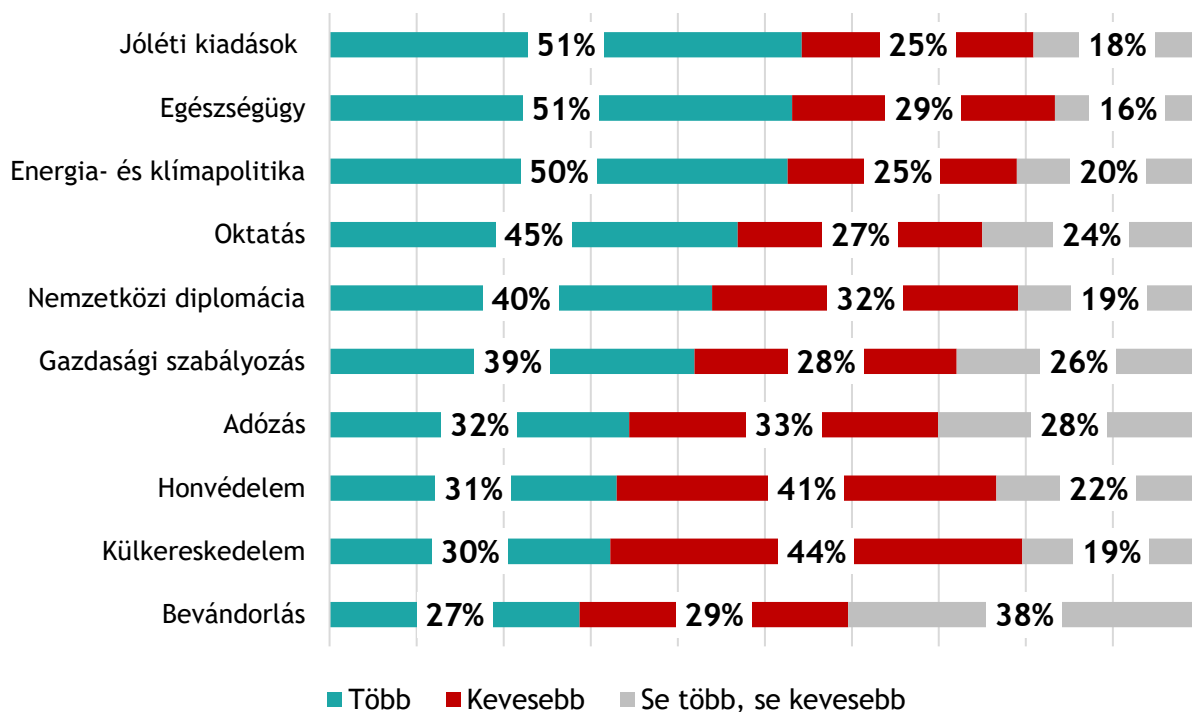
A 6.1 ábra az uniós tagsággal kapcsolatos pozitív és negatív attitűdöket mutatja be az itthon élők és a külföldön élők körében. Az ábrán jól megfigyelhető, hogy az itthon élő magyarok jelentősen hűvösebben viszonyulnak az EU-hoz: míg a kivándorolt magyarok 74%-a ítéli meg pozitívan EU-tagságunkat, az itthon élő magyaroknak csak 58%-a ért ezzel egyet. Ennek ellenére, és a közelmúltban végzett [egyéb kutatásokkal megegyezően](#), még az itthon élők többsége is inkább pozitív attitűddel viszonyul az EU-hoz, hiszen még mindig inkább támogatja Magyarország EU tagságát, vagy legalábbis semleges állásponton van a kérdéssel kapcsolatban (összesen 84%), és csak 12% ellenzi. Ez a fajta semlegesség vagy döntésképtelenség („se nem jó, se nem rossz”) egyaránt megmutatkozik a külföldön élő magyarok körében, azonban az itthon élő magyarok negyede (26%) képviseli ezt az álláspontot, a kivándorolt magyarok pedig mindössze ötöde (19%) osztja ezt.

6.2. ábra. Az EU tagság megítélése a kivándorolt magyar lakosság körében, célország szerint

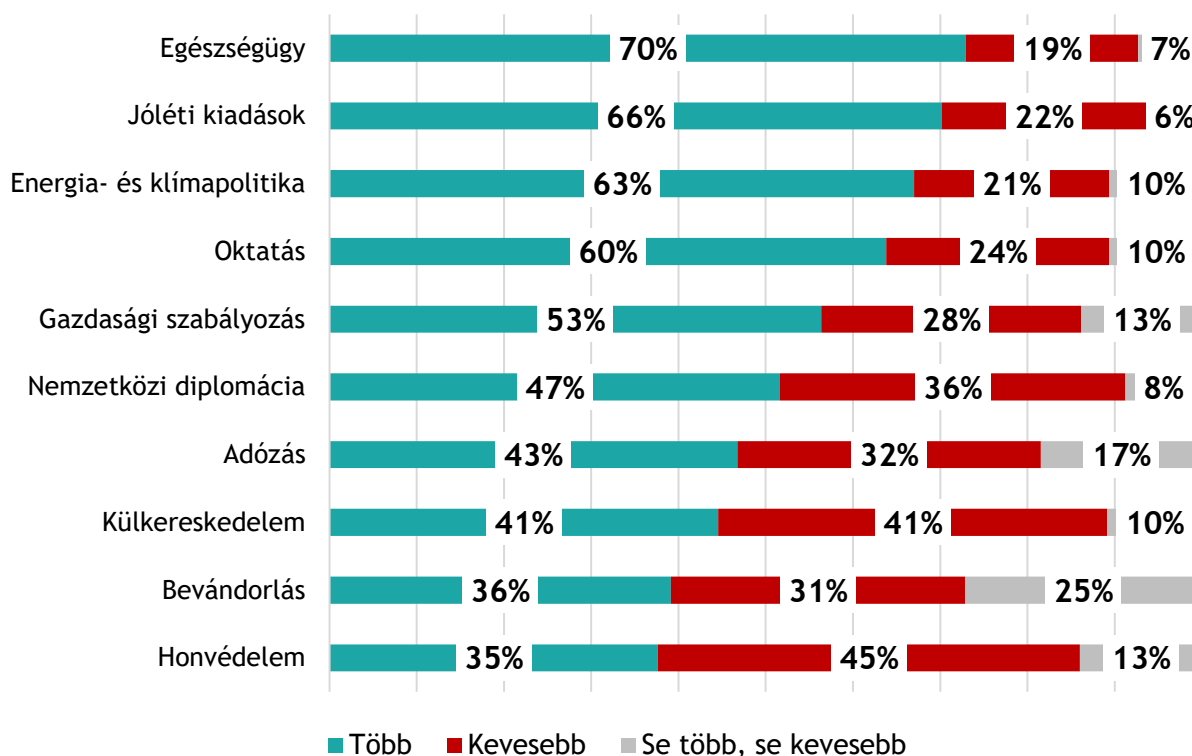
A 6.2 ábrán a különböző országokban letelepedett külföldi magyarok attitűdjét látjuk Magyarország EU-s tagságára vonatkozóan. Az ábrán jól látható, hogy a kivándorolt magyarok célországa nincs nagy befolyással az ott élő állampolgárok EU-tagsággal kapcsolatos véleményére: jelenlegi tartózkodási országtól nagyrészt függetlenül, a kivándorolt magyarok háromnegyede pozitívan éli meg Magyarország EU-s tagságát. Árnyalva a képet, Ausztria, Nagy-Britannia és Németország nagyon hasonló értékeket mutat (72%, 74% és 72%), míg a más EU-s országokban lakó állampolgárok összesített véleménye valamelyest pozitívabb (80%), az EU-n kívül élő magyar állampolgároké pedig negatívabb (67%).

6.3 ábra. Az EU kívánatos hatásköreinek megítélése az itthon élő magyarok körében (a jelenlegi helyzethez képest)

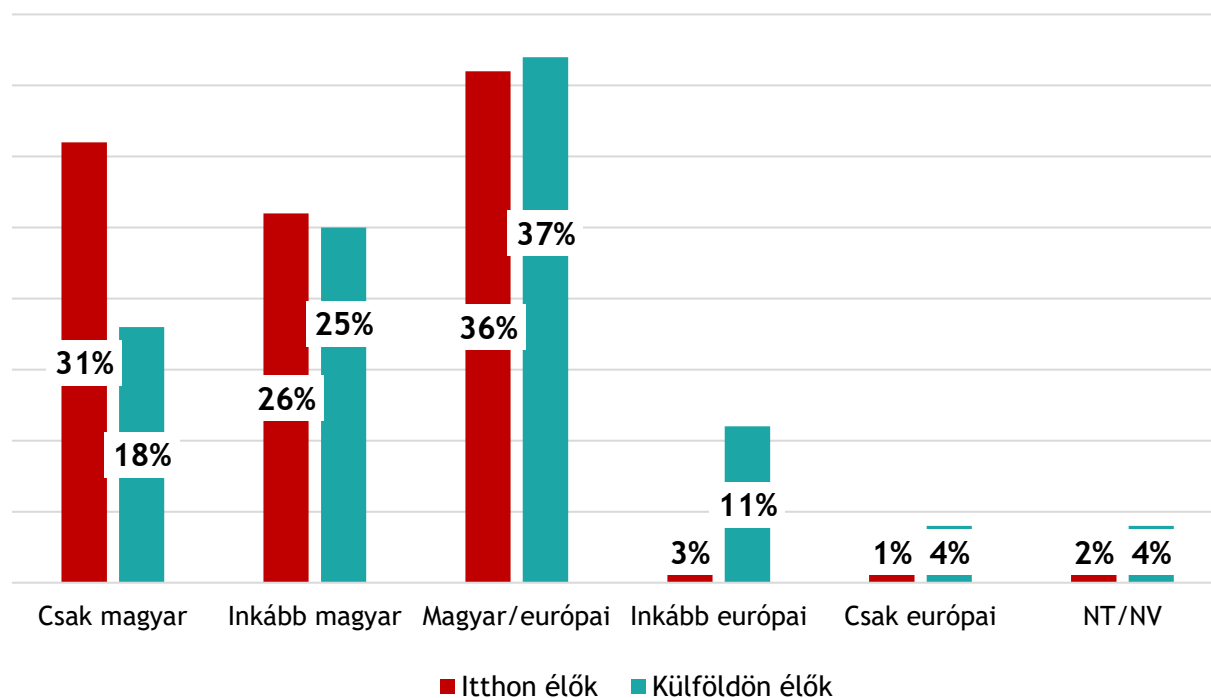
Az európai politika színterén visszatérő kérdés az Unió hatásköre. Amint a 6.3 ábrán jól látható, minden kijelölt területen az itthon élő magyarok legalább negyede szerint az EU-nak a jelenleginél több hatáskörrel kéne rendelkeznie, legfőképpen azonban az egészségügy (51%), a jóléti kiadások (51%), és az energia- és klímapolitika (50%) területén szorgalmazzák az Unió erőteljesebb fellépését. Ezzel szemben, a hazai lakosság jelentős része kevesebb hatáskört adna az EU kezébe a külkereskedelem (44%), a honvédelem (41%), és az adózás (33%) területén. Ezen területek, illetve a EU befolyása a nemzetközi diplomáciára (32%), nagy mértékben egyeznek a kormánypárt kommunikációjában problémásnak jelölt területekkel. A legtöbb átpolitizált területen, mint a gazdasági szabályozás, a bevándorlás, vagy az előbb említett adózás és nemzetközi diplomácia, megfigyelhető, hogy csekély a különbség az Uniónak több vagy kevesebb hatáskört kívánók aránya között. Illetve kifejezetten magas azok aránya, akik az EU jelenlegi befolyását ideálisnak tartják - vagyis se nem több, se nem kevesebb hatáskört adnának az Uniónak a jelenlegi szintnél - a bevándorlás (38%), a gazdasági szabályozás (26%) és az adózás (28%) esetén.

6.4 ábra. Az EU kívánatos hatásköreinek megítélése a kivándorolt magyarok körében (a jelenlegi helyzethez képest)

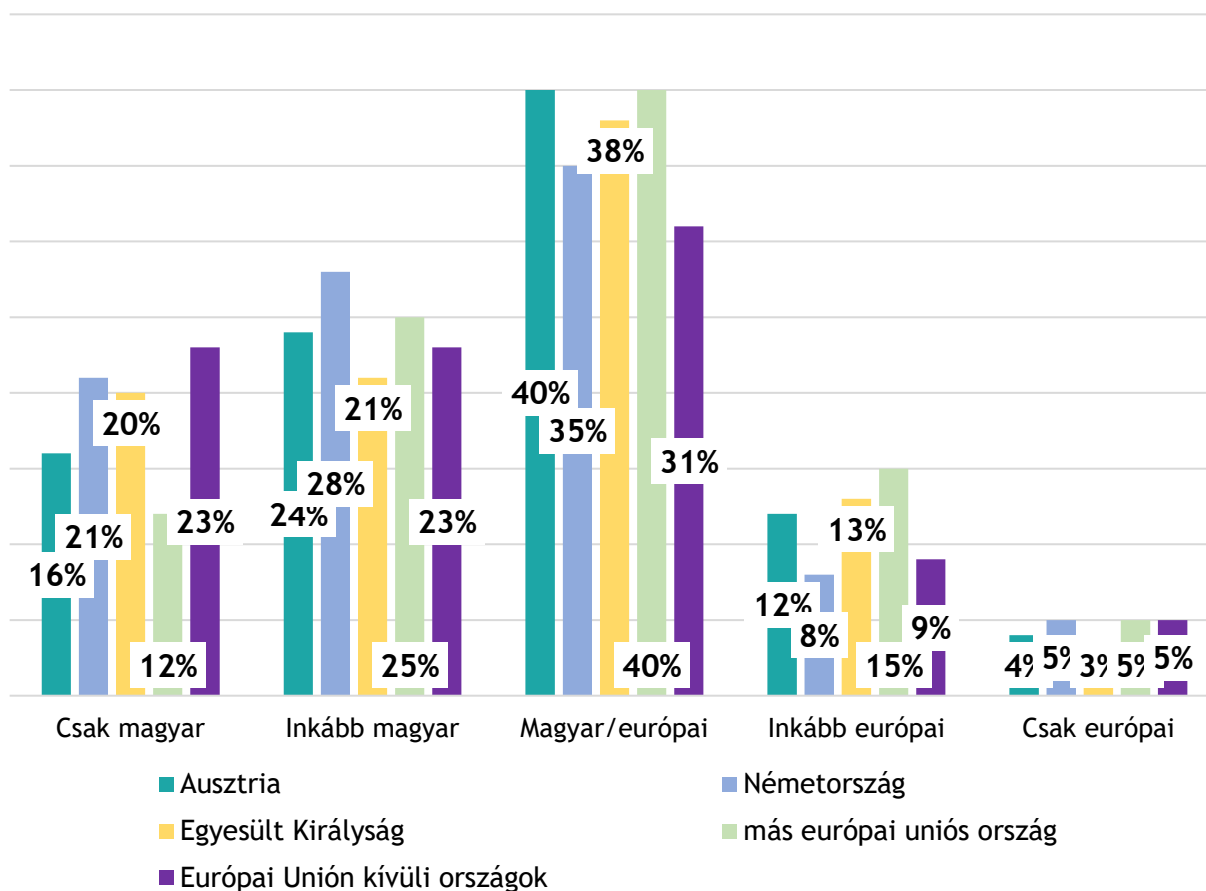
A hazai lakossággal szemben a kivándorolt magyarok legalább harmada tartja minden kijelölt területen az EU jelenlegi hatáskörét kevésnek, illetve a tizből öt terület felett a külföldön élő állampolgárok nagyjából fele növelné az unió hatáskörét. Jelentős különbség nem rajzolódik ki a válaszadók által gyakran megjelölt területek között: éppúgy, mint a hazai lakosság, a kivándorolt magyarok is az egészségügy (70%), a jóléti kiadások (66%), és az energia- és klímapolitika (63%) területén növelnék az EU hatáskörét leginkább. Azonban míg az itthon élő magyarok átlagosan 40% százalékban támogatnák az Unió hatásköreinek bővítését a különböző területeken, ez a szám a kivándorolt magyarok körében jóval magasabb, 51%. A honvédelem és a külkereskedelem kivételével az összes területen többen vannak azok, akik több befolyást szeretnének az EU kezébe adni, mint azok, akik kevesebbet.

6.5 ábra. Az itthon élő és a kivándorolt magyar társadalom identitás-skálája

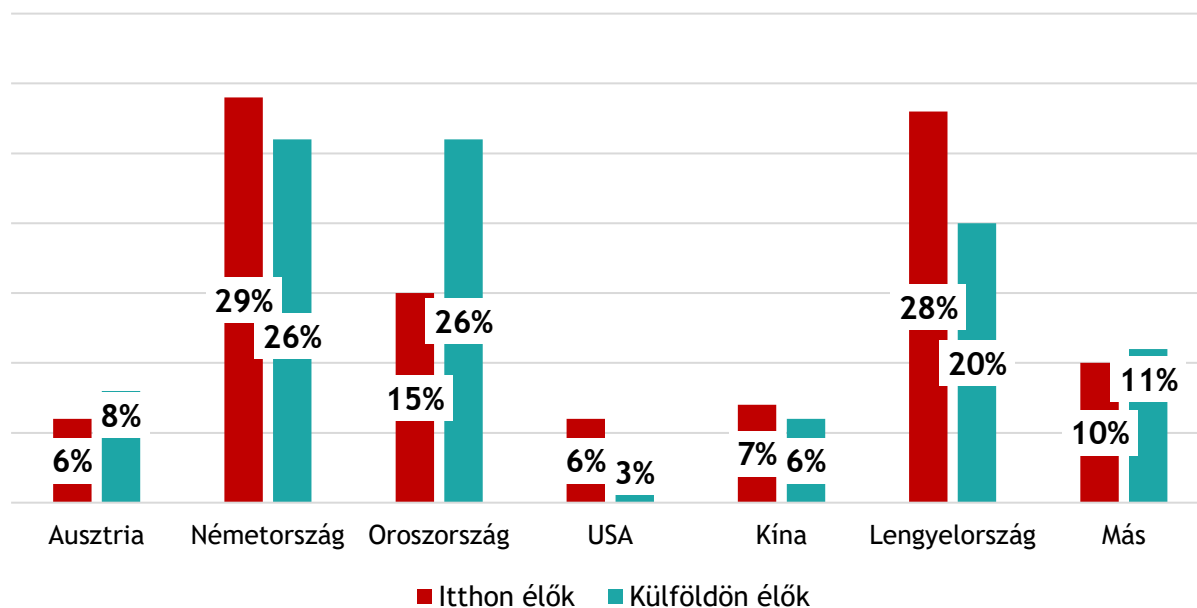
A 6.5 ábráról az itthon élő és a külföldi magyarok önazonosulását olvashatjuk le. Az adatok jelentős eltéréseket mutatnak a két csoport identitásával kapcsolatban: az itthon élők 57% tartja magát csak vagy inkább magyarnak, és csupán 4% kizárólag vagy inkább európainak, míg ugyanezen kategóriákban a kivándorolt magyarok 44%, illetve 15% százalékot érnek el. Ez a százalékos megoszlás nem túl meglepő, hiszen a külföldi lét nagyban befolyásolhatja az emberek nemzeti, vagy adott esetben európai identitás fejlődését. Az ábráról az is leolvasható azonban, hogy mind az itthon élő, mind a külföldi magyarok relatív többsége (36% és 37%) egyszerre magyarnak és európainak érzi magát, tehát nem tudja előtérbe helyezni a két identitás-forrást az egyikkel vagy a másikkal szemben.

6.6 ábra. A kivándorolt magyarok magyar, illetve európai identitása, célország szerint

Az identitás különbözősége országcsoportok eloszlásában nehezen érhető tetten. Célországtól függetlenül, a kivándorolt magyarok 41-49 százaléka érzi magát kizárólag, vagy inkább magyarnak, miközben 13-20 százalékban kizárólag, vagy inkább európainak. Mindemellett, a kizárólag magyar identitás az EU összesített tagállamaiban a legkevésbé gyakori válasz kategória, ellenben Németországgal és az EU-n kívüli országokkal, ahol viszont sokkal gyakoribb ez a válaszopció. A kizárólagosan magyar identitás összességében tehát nem ritka a külföldi magyarok körében, viszont mint az előző ábrán, itt is azt látjuk, hogy a legtöbb kivándorolt magyar (30-40%) végső soron magyarnak és európainak is érzi magát függetlenül attól, hogy melyik EU-s, vagy adott esetben EU-n kívüli országban telepedtek le. Érdekes módon az Egyesült Királyságban élő magyarok nagyobb része érzi magát inkább, vagy csak európainak (16%), mint a Németországban élő magyarok (13%), amely alighanem az utóbbi években a szigetország elsőszámú politikai kérdésévé vált Brexit folyamattal áll szoros összefüggésben.

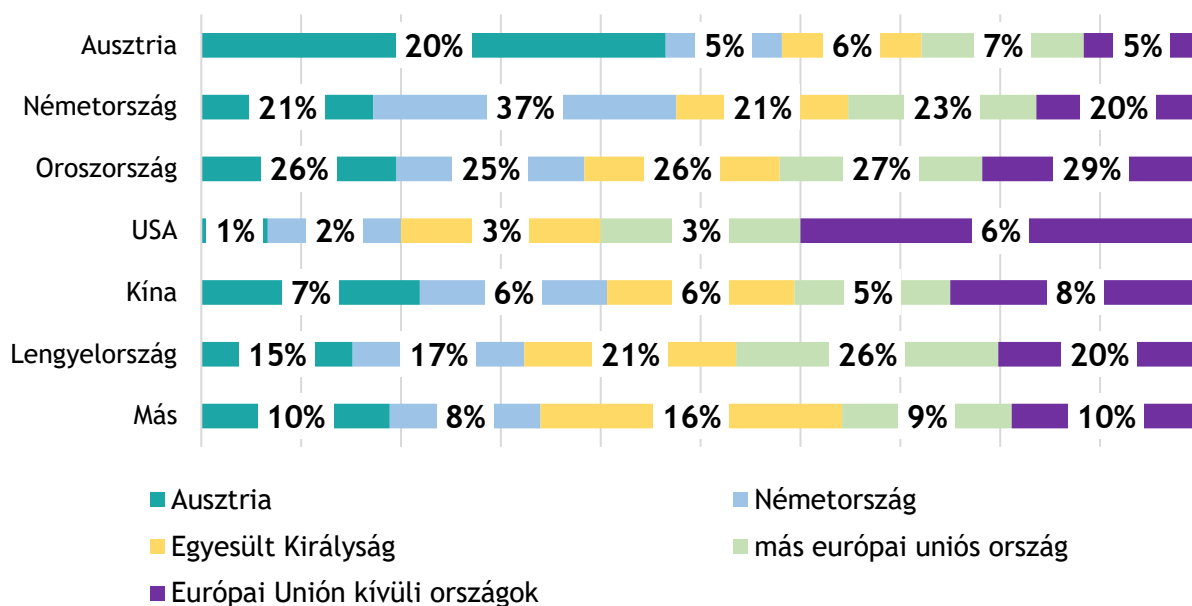
6.7 ábra. Magyarország legfontosabb külpolitikai szövetségeseinek megítélése a kivándorolt és a hazai magyar lakosság körében

Az identitás kérdésén túl megvizsgáltuk azt is, hogy melyik országot tartják az itthon és külföldön élő magyarok Magyarország legfontosabb külpolitikai szövetségeseinek. Fontos hangsúlyozni, hogy a kérdésfeltevésünk nem arra irányult, hogy a válaszadó melyik országot *szerezné* a legfontosabb szövetségeseinknek látni, hanem a jelenlegi helyzetet kértük, hogy értékeljék értékítélettől függetlenül. Ahogy a 6.7 ábra mutatja, az itthon élők körében legfőképp Németországra (29%), Lengyelországra (28%) és Oroszországra (15%) esett ez a választás. A kivándorolt magyarok körében is ugyanezt a triót látjuk a dobogón: Magyarország legfontosabb szövetségeseinek szintén Németországot (26%) tartják, viszont a második és harmadik hely felcserélődik, így a sorrend Oroszország (26%), majd Lengyelország (20%). A legszembetűnőbb különbségek tehát nem maguk az országok, hanem a százalékok megoszlása, illetve a pontos sorrend. Megemlítendő azonban, hogy bár a 6.5 ábra tanúsága alapján a külföldön élő magyarok inkább pártolják az Európai Uniót, mint itthon élő honfitársaik, jelentősen többen jelölték meg az EU geopolitikai riválisának tekinthető Oroszországot Magyarország legfontosabb külpolitikai szövetségeseiként (26% a 15%-hoz képest). Ennek pontos okát ugyan nem tudjuk, de a különbség összefüggésben állhat azzal, hogy a túlnyomórészt kormánykritikus kivándorolt magyarok ingerküszöbét inkább átlépi a magyar kormányzat elmúlt években alig leplezett orosz-barátsága, mint a politikailag megosztott, és ezáltal Oroszország szerepét is vegyesebben értékelő itthoni társadalomét.

6.8 ábra. Magyarország legfontosabb külpolitikai szövetségeseinek megítélése a kivándorolt magyarok körében, célország szerint

A 6.8 ábra látványosan mutatja be a célország hatását a legfontosabb szövetségeseink kilétének társadalmi érzékelésére: az Ausztriában élő kivándorolt magyarok Ausztriát tartják legfontosabb szövetségésünknek (20%), a Németországban élő magyarok pedig Németországot (37%). Általánosan tehát a kivándorolt magyarok hajlamosak a befogadó országuk jelentőségét túlértékelni, vagy legalábbis magasabban értékelni Magyarország külpolitikai szövetségi rendszerének hálójában. Ezen felül, a Nagy-Britanniában élő magyarok Oroszországot (26%) tartják legfontosabb szövetségésünknek, míg a többi EU-s tagállamban élő magyarok összesítve Lengyelországra (26%) teszik a voksukat, az EU-n kívül letelepedő magyarok pedig szintén Oroszországra (29%). A kivándorolt magyarok célországa tehát nagyban meghatározza a külpolitikáról kialakult képüket, és elsősorban saját országukat tartják Magyarország legfontosabb külpolitikai szövetségésének, de más országok megítélésében nem látszanak jelentős különbségek a célországok szerint.

7. A külföldi lét becsült hatásai és a hazaköltözést motiváló tényezők

Tanulmányunk eddigi szakaszaiban leíró statisztikai eszközökkel, két változó összefüggésében mutattuk be, hogy milyen típusú attitűdökben és milyen mértékben

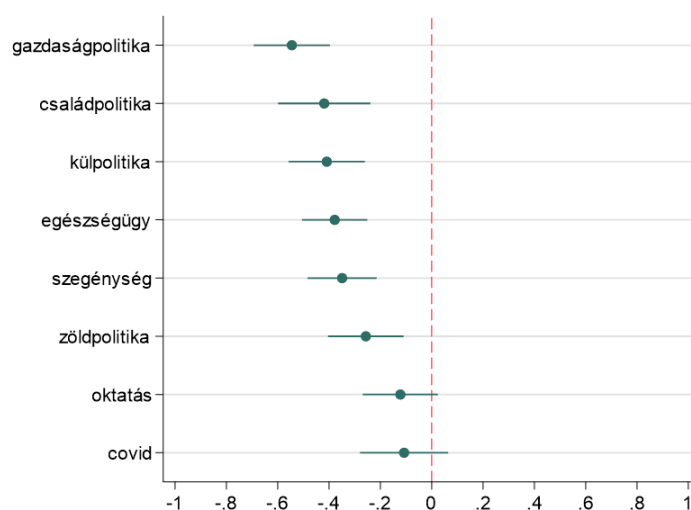
különböznek a kivándorolt magyarok a hazai magyar lakosságtól. A különbségek egyes területeken igen látványosnak bizonyultak, ami erős indikációval szolgál arra nézve, hogy a külföldi lét adott esetben önmagában formálhatja a kivándorolt állampolgárok értékrendjét és világlátását. Ezzel együtt fontos módszertani ellenvetés, hogy ezen összefüggések kontextusában igencsak problematikus ok-okozati kapcsolatokról beszélni. Valószínűsíthető például, hogy elsősorban olyan demográfiai csoportok vándorolnak ki (pl. fiatalok, magasabban képzettek), akiknek társadalmi értékrendje eleve különbözik a teljes lakosságtól. A demográfián túlmutatóan egy adott demográfiai csoporton belül is valószínűsíthető, hogy elsősorban olyan állampolgárokat vonz a külföldi lét, akik egy idegen kultúrával és nyelvi környezettel inkább összeegyeztethető értékrenddel rendelkeznek (pl. más kultúrájú, vagy adott esetben vallású csoportok elfogadása, nyugat-orientáltság stb.) A statisztika nyelvén megfogva a problémát, a fent bemutatott kétváltozós kapcsolatokat szelekciós torzítás (is) okozhatja, azaz jellemzően egy bizonyos értékrenddel rendelkező csoportok “szelektálódnak” a külföldi mintába, s részben ebből származhatnak a fent bemutatott erős összefüggések.

Erre az ellenvetésre a legadekvátabb módszertani válasz egy olyan longitudinális elemzés lenne, ami a kivándorlás előttől a kivándorlás utánig követi nyomon a megkérdezettek körét és időbeli attitűd-változásokon keresztül méri a külföldi lét hatását. Erre azonban a jelen kutatás keretein belül nem volt lehetőség, e helyett egy többváltozós statisztikai modellel (lineáris regressziókkal) igyekeztünk megbecsülni a külföldi lét esetleges hatását. A modellekben kontrollváltozóként figyelembe vettük a demográfiát (nem, korcsoport, végzettség, magyarországi régió), a pártpreferencia hármass bontását (kormánypárti, ellenzéki, és más párt szavazója/bizonytalan), valamint a bal-jobb önbesorolás 1-10-es skáláján adott válaszokat. A becsült hatások a kontrollváltozók figyelembevételével úgy értelmezendők, mint a kivándorolt és a hazai lakosság közötti átlagos különbségek egy adott társadalmi attitűd tekintetében, ha amúgy az összehasonlított csoportok azonos demográfiai csoportba tartoznak, azonos (tág értelemben vett) pártpreferenciával rendelkeznek, és azonos szintre helyezik el magukat a bal-jobb ideológiai skálán.

Első lépésben a kormány szakpolitikai értékelését vesszük górcső alá. Ahogy az 5. részben bemutattuk, a válaszadók 1-től 10-ig értékelték az Orbán-kormány teljesítményét az alábbi területeken: egészségügy, oktatás, gazdaságpolitika, a Covid-pandémia elleni küzdelem, zöldpolitika, családpolitika, külpolitika és a szegénység elleni küzdelem. A 7.1 ábra a fent vázolt modell alapján illusztrálja a külföldi lét becsült hatását ezen a 10-es skálán.

7.1 ábra: A külföldi lét hatása az Orbán-kormány szakpolitikai megítélésére egyes szakpolitikai területeken.

(A külföldi lét hatásának mértéke az 1-10-es skálán)*

*A becsült hatás körüli sáv a mintavételből származó statisztikai bizonytalanság (hibahatár) mértéket mutatja. A modellben demográfiai változók, pártpreferencia, és a bal-jobb önbesorolás szerepelnek kontrollváltozókként.

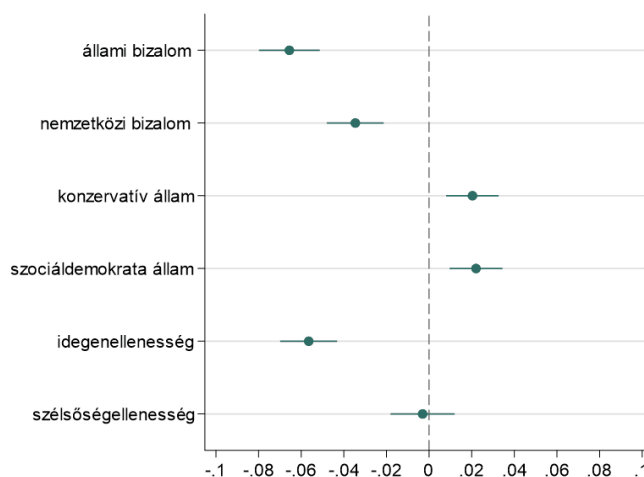
Amint az ábrán jól látható, a külföldi lét hatása negatív és statisztikailag szignifikáns a 8-ból 6 szakterületre vonatkozóan (míg az oktatás és a Covid pandémia elleni küzdelem tekintetében nincs szignifikáns különbség a hazai és a kivándorolt magyarság megítélése között). A leglátványosabb különbség a gazdaságpolitika területén van: ezen a területen a kivándorolt magyarok több, mint 0.5 “ponttal” borúsabbnak látják az Orbán-kormány teljesítményét a hazai lakossághoz képest. A pontos hatásmechanizmusról csak találgatni lehet, de kísérletet teszünk két értelmezési keret felvázolására. Egyfelől lehetséges, hogy amennyiben a kivándorlás egyik fő oka az egzisztenciális nehézségek voltak, a kivándorolt magyarok nagyobb része fogékony a gazdasági jellegű problémákra Magyarországon, és emiatt hajlamosabbak ilyen szemüvegen keresztül vizsgálni a kormányt, és kritikusabban hozzáállni a kormány teljesítményéhez az adott területen. Egy másik értelmezési keret pedig egyenesen a külföldi tapasztalatokból származik: ahogy külföldön első kézből tapasztalják meg alternatív gazdaságpolitikai megoldások hatását az életükre (pl. a pandémia idején nyújtott átfogó gazdasági segélycsomagok a magyar kormány minimalista megközelítésével szemben), úgy kritikusabban viszonyulnak az Orbán kormány gazdaságpolitikájához is.

A gazdaságpolitikán túlmutatóan a családpolitikát, a külpolitikát, az egészségügyet és a szegénység elleni küzdelmet látják még lényegesen borúsabban a kivándorolt magyarok a hazai lakossághoz képest. Míg a családpolitika esetén ez összefüggésben állhat azzal, hogy kevesen váltak a különböző családpolitikai juttatások (pl. CSOK) direkt haszonélvezőivé, úgy a külpolitika területén a külföldi sajtóban domináns Orbán-kritikus hangok okozhatják az ellenérzéseket.

Az alábbiakban kiterjesztjük az elemzést arra a három attitűd csoportra, amelyeket az 5. fejezetben bemutatott faktorelemzéssel közelítettünk meg, illetve amelyből kiszámoltuk a látens változók értékeit: intézményi bizalom, állami feladat-percepció és társadalmi csoportokkal szembeni előítéletesség. Az 5. fejezethez hasonlóan az intézményi bizalmon belül megkülönböztetjük a magyar állam intézményeibe (kormány, bíróság, média) vetett bizalmat, a nemzetközi intézményekbe vetett bizalom pedig elsősorban az egyes külföldi szervezetekbe (EU, NATO, WHO) - és kisebb részt a magyar ellenzékbe vetett bizalmi értékek kombinációjából származik. Az állami feladat-percepció látens változói mögött világosan kirajzolódott két elkülönülő attitűd: a szociáldemokrata állam percepciója, és a konzervatív állam percepciója. Végezetül a csoportokkal szembeni előítéletességről a korábban bemutatott két látens változót, a kisebbség-ellenességet és a szélsőség-ellenességet vizsgáljuk a külföldi lét hatására vonatkozóan.

7.2. ábra: A külföldi lét hatása az intézményi bizalomra, az állam szerepének percepciójára és a csoportellenességre

(A külföldi lét hatásának mértéke az 1-10-es skálán)*

*A becsült hatás körüli sáv a mintavételből származó statisztikai bizonytalanság (hibahatár) mértéket mutatja. A modellben demográfiai változók, pártpreferencia, és a bal-jobb önbesorolás szerepelnek kontrollváltozókként.

A kormány teljesítményével szemben e három látens attitűd tekintetében vegyesebb a kép. Míg a magyar államba vetett bizalom (nem meglepő módon) lényegesen alacsonyabb a külföldiek körében, úgy a negatív hatás (már meglepőbb módon) szintén megfigyelhető a nemzetközi bizalom tekintetében is, noha a magyar államba vetett bizalomhoz képest mérsékeltebb a hatás. Ami az állami szerep-percepciót illeti, mindkét állami szerepfelfogás tekintetében pozitív és szignifikáns a külföldi lét hatása, noha a hatás mértéke elég csekély (kb. 0.02 pont a 0-1-es skálán). Ezzel együtt általánosan elmondható, hogy a külföldi lét egy aktívabb állami szerepfelfogással párosul mind a hagyományos (szociáldemokrata) egyenlősítő funkciók (progresszív jövedelem-újraelosztás, érdekképviseltek megerősítése, szociális szféra béreinek emelése stb.), mind a konzervatív állami funkciók (bevándorlás korlátozása, nemzeti hagyományok és kultúra védelme, gyermekvállalás ösztönzése stb.) tekintetében. Ezen a ponton megjegyzendő, hogy a sokak számára feltehetően meglepő eredmények (erősebb konzervatív államkép és alacsonyabb nemzetközi bizalom) nem azt jelenti, hogy a külföldiek sokaságát általában ezek jellemeznék a hazaiakhoz képest. Az eredmények csupán annyiról árulkodnak, hogy ha figyelembe vesszük (kontrollálunk) a demográfiára, a pártpreferenciára, és a bal-jobb önbesorolásra, akkor a maradék, ezeken túlmutató hatása a külföldi létnek pozitív a konzervatív államkép, és negatív a nemzetközi bizalom esetében.

Végezetül jelentős különbség rajzolódik ki a kisebbségekkel szembeni előítéletek tekintetében: a külföldi lét egy jelentősen (kb 0.05 ponttal) befogadóbb, a kisebbségekkel (melegek, romák, bevándorlók, zsidók) szemben toleránsabb attitűdöt eredményez. Ezzel szemben a szélsőségekkel szembeni attitűdök vonatkozásában nincs szignifikáns különbség a kivándorolt és az itthon élő magyarok között.

Elemzésünk utolsó lépcsőjében kísérletet tettünk (a szó szoros értelmében) arra, hogy megbecsüljük a hazaköltözési hajlandóságot különböző jövőképek esetén Magyarországra nézve. A becsléshez a kérdőívbe foglaltunk egy kísérletet, ahol egy ún. *conjoint-elemzésben* véletlenszerűen variáltunk egy Magyarországra vonatkozó 5 éves jövőkép három elemét: Magyarország az EU tagja marad-e vagy nem (eu), lesz-e kormányváltás (kormányváltás), illetve a mai szinten maradnak a reálbérek, vagy látványos, 50%-os reálbér-emelkedés várható (béremelkedés). A válaszadóknak tehát 8 (2x2x2) lehetséges kombináció egyike jelent meg, ezekből egy példa:

“Képzeld el a következő helyzetet Magyarországon 5 év múlva. Magyarország az Európai Unió tagja. Az országot a jelenlegi ellenzéki koalíció vezeti, a

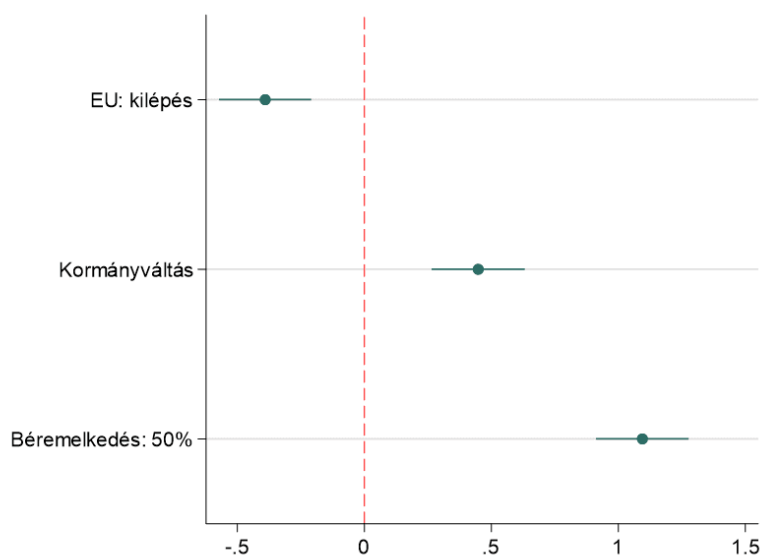
miniszterelnök Márki-Zay Péter. A hazai reálbérek átlagosan a mostani szint közelében vannak.”

Ezt követően feltettünk egy kérdést a valószínűsített hazaköltözési hajlandóságra vonatkozóan egy 1-10-es skálán. Az elemek véletlenszerű variálása a válaszadók között lehetővé teszi, hogy megbecsüljük a relatív hatásukat a hazaköltözés mögötti motivációk vonatkozásában. Természetesen a hazaköltözést egyéb, az egyén számára a politikánál lényegesen fontosabb tényezők is mozgatják (magánélet, karrier-lehetőségek stb.) de ezzel együtt az eredmények rendkívül fontos információkkal szolgálhatnak a kivándorolt magyarok hazaköltözési hajlandóságának és a politikai és gazdasági folyamatok kapcsolatára vonatkozóan.

Összességében elmondható, hogy a kivándorolt magyarokat alacsony hazaköltözési hajlandóság jellemzi: az egész külföldi mintában 2,6 az átlagos hazaköltözési hajlandóság az 1-10-es skálán és a válaszadók kevesebb, mint 10%-a értékelte 7-nél magasabbra a hazaköltözés valószínűségét. Ezzel együtt a három elem véletlenszerű rotációjának függvényében jelentősen (és statisztikailag szignifikáns módon) változik a hazaköltözési hajlandóság is. A 7.3 ábrán bemutatjuk a három elem alaphatását a teljes külföldi mintában, a 7.4-7.6 ábra pedig különböző csoportokra mutatja meg ugyanezt pártpreferencia, korcsoport, és országcsoportok szerint.

7.3. ábra: Az 5 éves jövőkép három elemének hatása a hazaköltözési hajlandóságra

(A külföldi lét hatásának mértéke az 1-10-es skálán)*

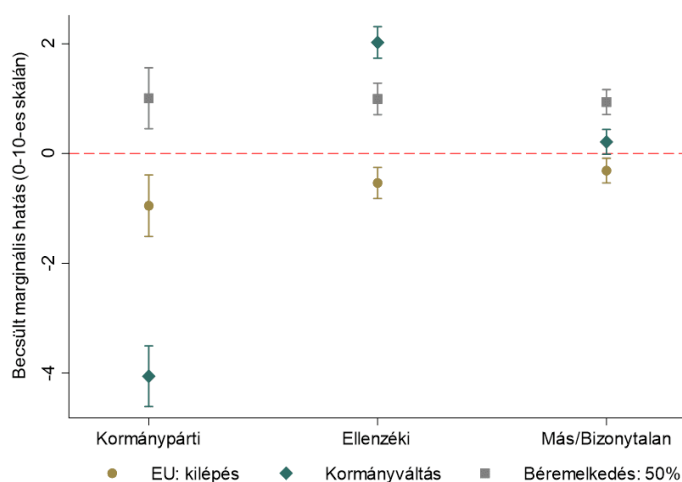
*A becsült hatás körüli sáv a mintavételből származó statisztikai bizonytalanság (hibahatár) mértéket mutatja. A modellben demográfiai változók, pártpreferencia, és a bal-jobb önbesorolás szerepelnek kontrollváltozókként.

A becsült értékeknél a demográfiai változókra, a pártpreferenciára és a bal-jobb önbesorálásra ugyanúgy kontrolláltunk, mint az előbbieken felvázolt modellekben. A 7.3. ábrán jól látható, hogy mind a három elem hatása szignifikáns, és a várakozásoknak megfelelően az EU-ból való kilépés esetén negatív, a kormányváltás és egy jelentős béremelkedés esetén pedig pozitív. A hatás mértéke egyértelműen a béremelkedés esetén a legnagyobb: több, mint 1 pont az 1-10-es skálán. Kijelenthető tehát, hogy a hazaköltözési hajlandóságot elsősorban a gazdasági kilátások, és kisebb részt a politikai megfontolások mozgatják.

Hogyan változnak ezek a hatások az említett csoportok esetében? A 7.4 ábra látványosan mutatja a pártpreferencia nem túl meglepő hatását az esetleges kormányváltásra vonatkozóan. Egy esetleges kormányváltás az ellenzéki szavazókra számottevő csábító hatással bír, míg a kormánypártiakat távoltarthatja. Érdekesség, hogy e távoltartó erő a kormánypártiak körében jelentősebb, mint a csábító hatás az ellenzékiek körében. Ezzel szemben az EU-ból való kilépésnek a hatása nem különbözik jelentős mértékben a politikai oldalak között, bár egy újabb érdekesség, hogy a távoltartó ereje egy esetleges kilépésnek a kormánypártiak körében a legerősebb. Ezzel szemben a béremelkedés egyáltalán nem differenciál a politikai oldalak szerint, így ilyen értelemben a bérszínvonal húzó, vagy adott esetben távol tartó ereje független a politikától.

7.4. ábra: Az 5 éves jövőkép három elemének hatása a hazaköltözési hajlandóságra politikai oldalak szerint

(A külföldi lét hatásának mértéke az 1-10-es skálán)*

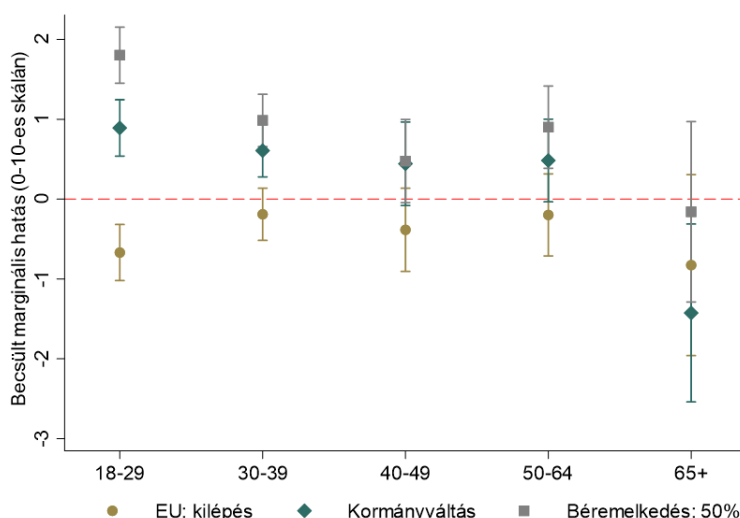

*A becsült hatás körüli sáv a mintavételből származó statisztikai bizonytalanság (hibahatár) mértéket mutatja. A modellben demográfiai változók, pártpreferencia, és a bal-jobb önbesorolás szerepelnek kontrollváltozókként.

A hatások változása a korcsoport-eloszlásban is tetten érhető. A legdifferenciáltabb a 18-29 éves korosztály, akik az itthoni arányukhoz képest a leginkább felülreprezentáltak a kivándorolt magyarok csoportjában. Ebben a 18-29 éves korosztályban jelenik meg legmarkánsabban a bérszínvonal és egy esetleges kormányváltás pozitív, valamint az EU-ból való kilépés negatív hatása. Ezzel szemben a három hatás ugyan jelen van, de sokkal kevésbé válik el egymástól a 30 és a 64 közötti korcsoportokban. A 65 év feletti korcsoport már csak egy viszonylag szűk szeletét képezi a kivándorolt magyaroknak, de látható, hogy az ő esetükben másképp működnek a vizsgált mozgatórugók. Míg a bérszínvonalnak a többi korcsoporttal szemben nincsen szignifikáns hatása körükben - feltehetően nem függetlenül attól, hogy túlnyomórésztük már nem aktív a munkaerőpiacon -, addig egy esetleges EU-ból való kilépés őket tántorítaná el leginkább a hazaköltözéstől. Különösen érdekes egy esetleges kormányváltás távoltartó hatása a 65 évnél idősebbek körében. Mivel a modellben, amelyből ezeket a becsült hatásokat számoltuk, kontrolláltunk a pártpreferenciára is, ezért ez a becsült hatás nem írható csupán a pártpreferencia számlájára. E helyett inkább olyan kor-specifikus hatásokat kell elképzelni (pl. félelem az ismeretlentől, kockázatkerülés?), amelynek pontos feltérképezése túlmutat a jelen tanulmány keretein.

7.5. ábra: Az 5 éves jövőkép három elemének hatása a hazaköltözési hajlandóságra korcsoportok szerint

(A külföldi lét hatásának mértéke az 1-10-es skálán)*

*A becsült hatás körüli sáv a mintavételből származó statisztikai bizonytalanság (hibahatár) mértéket mutatja. A modellben demográfiai változók, pártpreferencia, és a bal-jobb önbesorolás szerepelnek kontrollváltozókként.

8. Konklúzió

A magyar lakosság csaknem 4%-a (saját becslésünk szerint körülbelül 415 ezer választókorú személy) él ma Magyarországon kívül, akiknek szavazata akár döntően befolyásolhatja a 2022-es országgyűlési választások kimenetelét. Kutatásunk célja az volt, hogy összehasonlítsuk a külföldön és itthon élő magyarok társadalmi attitűdjét és értékrendjét, annak hatásait a pártválasztásra, továbbá ismertessük, hogy a kivándorolt állampolgárok milyen mértékben tudnák befolyásolni a parlamenti választásokat most és hipotetikusán akkor, ha szavazhatnának online vagy levélben.

Egy külföldi és egy hazai mintán elvégzett nagy elemszámú közvélemény kutatásunk alapján elmondható, hogy a 415 ezer kivándorolt magyar választópolgárból mindössze nagyjából 80 ezer személy juthat el szavazni, aminek egyik oka lehet a külföldi szavazókörök alacsony száma. Ha a második legvonzóbb célországot nézzük példaként a kivándorolt magyarok körében, az Egyesült Királyságban csupán három szavazókör (London, Manchester, Edinburgh) áll rendelkezésre, ahova akár több órát kell utazni a szavazni vágyóknak az ország különböző régióiból. Felmérésünk alapján a külföldön élők 55%-a biztosan elmenne szavazni, ha az utazási idő egy óránál kevesebb lenne és 70% ígérte biztos részvételét online szavazási lehetőség esetén. Így elmondható, hogy az online és a levélszavazatok hiánya a jelenlegi szabályozásban több mint 100 ezer ember számára nehezíti meg, hogy élhessen választópolgári jogával. Kutatásunkból kiderült, hogy a külföldön élők csupán 12%-a szavazna biztosan a Fidesz-KNDP-re, míg az ellenzék esetében 43% volna ez az arány. Így elképzelhető, hogy a szigorú szabályozás oka, hogy a szoros versenyt ígérő billegő választókerületekben akár a külképviseleti szavazatok dönthetnék el a végeredményt - számításaink alapján akár 3-14 helyen, - jelentősen növelve ezzel az ellenzék esélyét a kormányváltásra.

A pártpolitikai erőviszonyokon túl elmondható, hogy a kivándorolt magyarok kritikusabbak az Orbán-kormány gazdaságpolitikájával, mint a Magyarországon élők. Emellett kimagaslóan elégedetlenek az egészségügy és az oktatás helyzetével is. A Fidesz domináns EU-ellenes narratívájával szemben a külföldön élő magyarok döntő többsége nyugat- és EU-orientált, sőt növelnék az Unió hatáskörét az egészségügyben, jóléti kiadásokban és az energia-klímapolitikában is. Szembetűnő, hogy nem csak a kivándorolt magyarok körében (37%), de még az itthoni magyarok körében is 36% vallotta magát magyarnak és európainak, annak ellenére, hogy a kormány már több választási ciklus óta igyekszik ellenségképként feltüntetni az Európai Uniót. Felmérésünkben kiderült, hogy a hazaköltözési hajlandóságot leginkább a gazdasági kilátások és kevésbé a politikai megfontolások befolyásolják.

Érdekesség viszont, hogy mind a kormánypárti és ellenzéki szimpatizánsok körében az EU-ból való kilépés negatív hatással bírna a hazaköltözési hajlandóságra.

Meglátásunk szerint az ellenzéki esélyektől függetlenül is az lenne a nemzeti érdek, ha a jelenlegi - és a mindenkori - magyar kormány közelebb tudna kerülni a kivándorolt magyarokhoz. Ez hozzájárulhatna ahhoz, hogy nyitottabbak legyenek a hazaköltözésre, csökkenthetné a gondolkodásbeli és értékrendbeli különbségeket a külföldön és az itthon élő magyarok között, végsősoron pedig megerősítené a nemzet kohézióját. A választásokon való részvételük megkönnyítése azért lenne ennek a folyamatnak egy kritikus lépcsőfoka, mert ennek eredményeképpen a külföldön élő választói csoport hangja felerősödne és egyúttal fegyelmező erővel bírna a politikai elitre: a politikusok kénytelenek lennének meghallani a külföldön élő magyarok hangját is, akik kellő számú szavazattal képesek lennének büntetni vagy jutalmazni a mindenkori kormányokat.

Egy fontos kérdés, ami megválaszolatlan maradt a kutatásban - bár a 7. fejezetben kísérletet tettünk ennek részleges megválaszolására -, hogy pontosan mely hatásmechanizmusok húzódnak meg a külföldi és a hazai magyar lakosság között tapasztalható, egyes esetekben kifejezetten markáns attitűd-különbségek között. Elképzelhető, hogy a külföldi lét önmagában formálja a kivándorolt magyarok gondolkodását, például a hazaitól eltérő médiakörnyezet miatt, vagy a tágabb értelemben vett egyéb szocializációs folyamatokon keresztül. A sok közül csak egyet említve: az előítéletkutatásokban népszerű [kontakt-hipotézis](#) alapján elfogadóbbá és toleránsabbá válnak azok, akik a közvetlen környezetükben is rendszeres kapcsolatba lépnek kisebbséghez tartozó emberekkel, például bevándorlókkal. Nehéz elképzelni, hogy egy, a londoni vagy más európai nagyvárosra jellemző multikulturális környezet ne lenne ilyen fajta hatással az ott élő magyarokra.

Valószínű azonban, hogy a különbségek egy része szelekciós hatás, azaz a kivándorlás lehetősége egy fajta választói csoportot ösztönöz arra, hogy a határainkon túl keresse a boldogulást. A szelekciós hatás egy része kétségkívül demográfiai jellegű, hiszen tudjuk, hogy a kivándorolt magyarok jellemzően fiatalabbak és iskolázottabbak, mint itthon élő honfitársaik, márpedig ezekben a csoportokban a Fidesz kevésbé népszerű. Mindez önmagában azonban nem magyarázza meg a feltárt különbségeket, mint ahogy azt a 7. fejezetben ismertettük, hiszen a demográfiára, sőt még a pártpreferenciára való kontrollálás után is élesen elvált a két vizsgált csoport társadalmi gondolkodásmódja és értékrendje. Az is előfordulhat, hogy eleve a saját lehetőségeikkel elégedetlen, kritikusabb gondolkodású emberek vágnak bele a "nagy kalandba", és ennek a kritikus gondolkodásmódnak a megnyilvánulását látjuk többek között az adatokban.

Bármilyen is a pontos szelekciós hatás formája, az itthon élő lakosság és a kivándorolt magyarok között kimutatott markáns különbségek rávilágítanak egy [ritkán tárgyalt paradoxonra](#) az európai integráció politikai dinamikájában. Az EU-tagság, különösen a szabad munkavállalás joga az EU-ban egyfelől lehetővé tette az EU perifériáján elhelyezkedő szegényebb társadalmaknak, hogy a kivándorlásokon keresztül enyhítsék az egzisztenciális feszültségeket, és adott esetben hazautalt pénzekkel, vagy a külföldön megszerzett tudással segítsék a gazdasági felzárkózást. Ha azonban ez a lehetőség tendenciózusan az EU-barát állampolgárok tömegeit szívja el, kiszolgáltatva az itthon maradt lakosságot az EU-ellenes, populista politikai erőnek, az hosszútávon könnyen előidézhethet egy, az európai integráció megfékezésének, vagy legalábbis lassításának irányába mutató politikai spirált.

Készítette: Ásványi Marcell, Bajnay Orsolya, Bojár Ábel, Gáspár Zoé, Lovász Dorottya, Róna Dániel, Schönviszky Csenge

Készült: 2022.02.11. Budapest

Borítókép: PIXABAY - JESHOOOTS-com